

Tartumaa
Omavalitsuste Liit

Interreg
Europe

Co-funded by
the European Union

Digital Rural

GEOMEDIA

Elva valla digitaalse poliitika analüüs

Tellija: Tartumaa Omavalitsuste Liit

Täitja: OÜ Geomedia

Tartu 2025

Sisukord

Kokkuvõte	4
1. Sissejuhatus	5
2. Uuringu metoodika	5
3. Elva valla ja Tartu maakonna lühiülevaade	6
3.1 Elva vald	6
3.2 Tartu maakond	6
3.3 Eesti Vabariik.....	7
3.3.1 Õigusraamistik riigis.....	8
3.3.2 Digitaliseerimise arenguplaanid.....	8
3.3.3 Olukorra analüüs.....	9
4. Digimajanduse kontseptsioon (kuidas digitehnoloogiad mõjutavad majandustegevust, ärimudeleid, turge)	10
4.1 Digitaliseerimise mõju maaettevõtluses.....	10
5. Digipoliitika kontseptuaalne raamistik.....	12
6. Strateegiline ja poliitiline kontekst	13
6.1 Euroopa Liidu digipoliitika	14
6.2 Eesti riiklik digipoliitika.....	15
6.3 Tartumaa digipoliitika	16
6.4 Rakendustasandi (Elva vald) digipoliitika	18
6.4.1.Digipoliitika strateegilisus Elva vallas	18
6.4.2. Digivaldkonnaga rahulolu Elva vallas.....	19
7. Digipoliitikate rahvusvahelised näited	20
8. Soovitused Tartumaa kohalike omavalitsuste, sh Elva valla digipoliitika arendamiseks.....	25
9. Järeldused	29
10. Kasutatud kirjandus	29
Lisad	32
Lisa 1. Digipoliitika Elva valla arengukavas ja Tartumaa arengustrateegias.....	32
Lisa 2. Digivaldkonna areng Elva vallas, fookusgrupi intervjuu	35
Lisa 3. Intervjuud digiteemal Tartumaa KOVidega.....	38

Lisa 4. Tartumaa digivaldkonna arengu kujundamine, fookusgrupp Tartumaa arendus- ja teadusorganisatsioonide esindajatega	52
---	-----------

Kokkuvõte

Eesti on maailmas tuntud digiühiskonna eestvedajana. Riigi digitaalne identiteet on strateegilise tähtsusega. Digilahenduste kasutuselevõtu, sündmuspõhiste teenuste ja nende konsolideerumise kaudu on võimalus suurendada avaliku sektori tõhusust, toetada majanduse konkurentsivõime kasvu ja elanike heaolu. Targa KOV eesmärgiks on suunata avalikke teenuseid läbi IKT lahenduste, luues jätkusuutlikumat majandust ja elukvaliteeti.

KOV digivaldkonna juhtimisel tuleb arvestada riigi poolt võetud eesmärgid ja tegevussuundi. Dokumendianalüüs näitas, et digivaldkonnas on keskvalitsuse ja KOVide vahel suur arengulõhe. Samuti on KOVide endi vahel digivõimekustes suured arenguvahed, seda nii digivaldkonna strateegilises juhtimises, digipädevuste olemasolus ning digitaristu ja e-teenuste arendamises. Samuti on KOVdes arendatavad e-teenused koordineerimata, seetõttu ei ole tagatud teenuste ühtlane kvaliteet ja tehakse dubleerivad kulutusi sarnastele teenustele. Kohati on KOVidele pandud ülesandeid, mille täitmiseks neil puudub piisav kompetents ja riigipoolne tugi. Infoturbestandardile E-ITS üleminekul suureneb vajadus infoturbealasele koostööle ja toele. KOV süsteemi väljakutseks on jätkusuutliku mudeli leidmine digivaldkonna strateegiliseks haldamiseks ja arendamiseks. AI rakenduste kasvav tähtsus toovad kaasa isikuvastusteenuste kiire arengu, mis vajab õigusruumi selgust, sh isikuandmete kaitsmist. Kuigi KOVid hindavad oma töötajate digivõimekust kõrgeks on oluline tagada töötajate süsteemne digipädevuste arendamine, et olla pädev IT lahenduste kasutusele võtmisel. Kuna KOVide teevad laialdast koostööd ettevõtetega on oluline omada kompetentsi turul pakutavate digilahenduste sisse ostmiseks, osata nende tarvis koostada lähteülesandeid ja hinnata sisse ostetavate teenuste kvaliteeti.

Analüüsi tulemustele toetudes esitati ettepanekud digivaldkonna arendamiseks nii Tartumaa KOVides tervikuna kui Elva vallas eraldi.

Lühendid

AI – Tehisintellekt

eID - e-identiteet

EL - Euroopa Liit

ELVL - Eesti Linnade ja Valdade Liit

GIS - Geoinfosüsteem

IKT - Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia

IT - Infotehnoloogia

KOV- Kohalik omavalitsus

RIHA- riigi infosüsteemi haldussüsteem

TOL - Tartumaa Omavalitsuste Liit

VKE - väikeste ja keskmise suurusega ettevõtted

X-tee - andmevahetuse platvorm, mis võimaldab turvaliselt asutuste vahel teavet pärida ja vahetada

1. Sissejuhatus

Käesolevas uuringus analüüsitakse kuidas digitaalvaldkond toetab riigi ja KOV arengueesmärke Tartumaal, sh Elva vallas, ja kuidas digilahendused ja e-teenused tulemuslikult siduda KOV digipoliitika kujundamisega Tartumaal tervikuna. Seega analüüsime ühe valla ja Tartumaa KOVide digipoliitika hetkeseisu ja arengupotentsiaali ning mõtestame selle põhjal KOV koostööd digipoliitika maakondlikul arendamisel. Olukorra paremaks mõistmiseks analüüsime Eesti ja EL digipoliitika tausta ning toome rahvusvahelisi näiteid digipoliitika elluviimisest kogukondades.

Uuringu metoodika ja raporti ülesehitus oli tellija, Tartumaa Omavalitsuste Liit (TOL), poolt rangelt ette antud. Analüüs jaotati üheksaks peatükiks, lisaks kokkuvõte ja lühendite loetelu. Uuringu läbiviimise periood oli aprill - september 2025. Uuringu sihtrühma kuulusid KOV töötajad Tartumaalt, sh võtmevaldkondade IT, hariduse, kultuuri, sotsiaalia, transpordi jt avaliku teenuse esindajad. Läbi e-küsitluse osalesid uuringus Elva valla elanikud ja ettevõtjad. Samuti kaasati uuringusse Tartumaa ettevõtluse tugisorganisatsioonide ja TOL esindajad. Uuringuraporti järeldusi ja ettepanekuid valideeriti projekti juhtpartneritega. Lõppraporti esitus ja järgnenud arutelu KOVide ja tugistruktuuride esindajatele Tartumaal, pakkus koosloomet digipoliitika kujundamiseks.

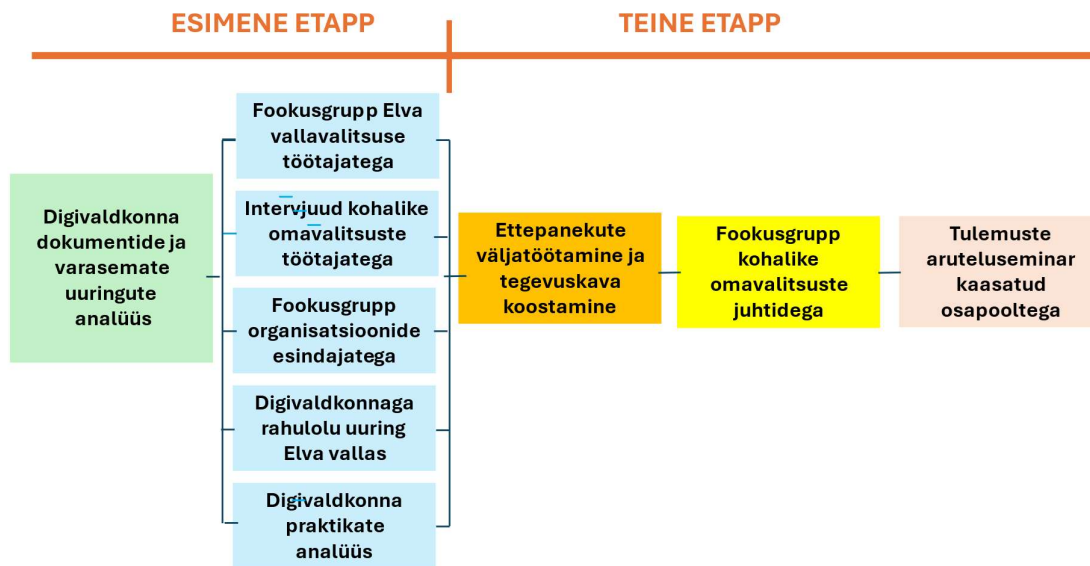
Uuringu „Elva valla digitaalse poliitika analüüs“ läbiviimine toimus koostööprojekti „Improving policies for the promotion of Smart Villages and rural digital transformation“ („Digital Rural“) raames Interreg Europe programmi vahenditest. Töö pani kokku OÜ Geomedia konsultant Rivo Noorkõiv, keda eksperdina toetas Katrin Rajamäe-Soosaar. TOL poolt koordineerisid töö läbiviimist ettevõtluse projektijuht Piret Arusaar ja Elva valla arenguspetsialist Sirli Pippar.

Aitäh kõigile, kes olid nõus panustama oma teadmisi ja aega töö valmimisele.

2. Uuringu metoodika

Digipoliitika olukorra analüüsi kaardistamist alustati Elva valla arengukava 2025 – 2030 ja Tartumaa arengustrateegia 2040 digiteemade ja digivaldkonnas sihiseade olemasolu selgitamisega. Edasi järgnes Eesti riiklikku digipoliitikat kujundavate dokumentide ja uuringute analüüs ning loodi seosed riigis ja KOVides Tartumaal digivaldkonnas toimuvaga, keskendudes ennekõike Elva vallale. Selleks viidi läbi intervjuud digivaldkonna eest vastutajatega viies KOVis Tartumaal. Samuti toimus põhjalik fookusrühma arutelu Elva valla ametnikega ja fookusrühm Tartumaa arendusorganisatsioonide esindajatega. Analüüsi osaks oli ka Elva vallavalitsuse poolt korraldatud Elva valla elanike rahulolu e-küsitlus, mis hõlmas ka digivaldkonna teemasid. Töö käigus võeti analüüsi alla ka näited digivaldkonna arendamise rahvusvahelisest praktikast. Kõigi nimetatud tööde tulemusena koostati ettepanekud digivaldkonna tarvis nii Elva vallale kui Tartumaa KOVidele laiemalt. Ettepanekuid arutati maakonna KOV juhtide ja spetsialistidega ning koostati digitegevuste kava.

Uuringu läbiviimist iseloomustab alljärgnev skeem.

3. Elva valla ja Tartu maakonna lühiülevaade

3.1 Elva vald

Elva vald asub Tartu maakonnas. Valla elanike arv 2025. aasta alguse seisuga oli 14,6 tuhat elanikku, kellest vanusrühm 16-64 moodustas 59,5% (8711 inimest). Elanike keskmine vanus on 42,3 aastat. Valla pindala on Tartumaa suurim 732,27 km². Vallakeskuseks on Elva linn, kus elab 38,5% valla elanikest. Elva vald on positiivse mainega KOV ja külastuse sihtkoht, kus väärtustatakse elu- ja ettevõtluskeskkonda, et pakkuda elanikele heaolu ja võimalusi eneseteostuseks. Elva valla arengut mõjutab oluliselt Tartu linna lähedus läbi märkimisväärse igapäevase töö-, hariduse ja vaba aja pendelrände. Elva valla 2025. aasta eelarve kavandatud maht on 33,632 miljonit eurot.

3.2 Tartu maakond

Tartumaa on suuruselt teine maakond Eestis. Selle keskuseks on Tartu linn Lõuna-Eesti regionaalkeskusena. Maakonnas elab 162,7 tuhat elanikku, mis moodustab Eesti elanikkonnast 11,9%. Maakonna keskses Tartus elab 98,2 tuhat elanikku. Maakonda iseloomustavad tiptasemel haridus- ning teadus- ja arenguasutused, mis on teinud Tartust atraktiivse rahvusvahelise ülikoolilinna. Maakonda iseloomustab roheline ja turvaline elukeskkond, vilgas kultuurielu, aktiivsed kogukonnad ja mitmekesine ettevõtlus. Viimase tosina aasta jooksul on Tartumaal märkimisväärselt kasvanud eeldused uute tehnoloogiate ja tootmisviisidega kohanemiseks ja väljatöötamiseks. Tartumaal on eelised meditsiini ja biotehnoloogia valdkonnas võrreldes teiste maakondadega. Tänu jõudsalt arenenud IKT-alasele ettevõtlus- ja teadustegevusele on Tartu ettevõtluskultuur üha kaasaegsem ja rahvusvahelisem. Tartumaa SKP elaniku kohta moodustas 2023. aastal 97% Eesti keskmisest.

3.3 Eesti Vabariik

Eesti on demokraatlik parlamentaarne vabariik. Riigis elab 1,3 miljonit inimest ja pindala on 45,335 km². Eesti pealinn on Tallinn, kus elab rahvastikus 33,7%. Eestis on 79 KOVi, mis jagunevad 15 linnaks ja 64 vallaks. Kõik KOVi otsustavad ja korraldavad kohaliku elu küsimusi iseseisvalt ja suurusest olenemata peavad täitma ühesuguseid ülesandeid ning pakkuma oma elanikele ühesuguseid avalikke teenuseid. Eestis kehtib alates 1993. aastast ühetasandiline omavalitsussüsteem. Riigikeel on eesti keel. Eesti on Euroopa liidu ja NATO liige.

Eesti on maailmas tuntud digiühiskonna eestvedajana. Riigi digitaalne identiteet on strateegilise tähtsusega ning sellega seotud teadmised, teadus- ja arendustegevus võimaldavad osaleda digivaldkonna rahvusvahelistes koostöös. Krattide kasutuselevõttu, sündmuspõhiste teenuste ja nende konsolideerumise kaudu suureneb riigisektori tõhusus ning see toetab majanduse konkurentsivõime kasvu ja elanike heaolu. Täna ei ole üheselt tunnustatud riiki, mis oleks e-valitsemise mõtteliider, kuid Eesti on usutav teenäitaja.

Digitaalmajanduse ja -ühiskonna indeksi (DESI) ettevõtete digitaalse ülemineku alamindeksi näitaja poolest on Euroopa Liidu 27 liikmesriigi seas Eesti 16. kohal. Eesti mahajäämus on tehisintellekti rakenduste levikus ja IT-väljaõppes töötajatele. Eesti peaks kiirendama oma jõupingutusi ettevõtete digitaliseerimise vallas. Eelkõige suurendama kõrgtehnoloogiliste digitehnoloogiate kasutuselevõttu ja toetama VKEsid konkurentsivõimelisemaks ja jätkusuutlikumaks muutmiseks¹. Tuleb nõustuda, et uute tehnoloogiate, sealhulgas AI rakendamise kasu jaguneb ka tulevikus ettevõtete vahel tõenäoliselt ebaühtlaselt, lähtudes ettevõtete võimekusest, suurusest, sektorist ning töötajate oskustest ja demograafilistest omadustest². Digipoliitikas on oluline jälgida digitaalset dekarboniseerimist ehk põhimõtet „kogu vähem andmeid, aga kasuta neid rohkem“³.

Eesti on esimene riik maailmas, kus kodanikud saavad anda valimistel oma hääle internetis⁴. Samuti pakub Eesti välisriikide kodanikele võimalust e-residendina osa saada oma arenenud digiriigi e-teenustest ning asutada ettevõtte Euroopa Liidus 100% kaugteel ja asukohast sõltumata⁵. E-resident saab digitaalselt allkirjastada dokumente ja logida sisse portaalidesse ning infosüsteemidesse, mis tunnistavad Eesti ID-kaarti. Tänu e-residentsusele on võimalik tuua Eestisse ärisid ja talente, kes elavdavad siinset ärikeskkonda, loovad töökohti ja kasvatavad kohalike ettevõtete rahvusvahelist konkurentsivõimet. Turumuutustes tõusevad üha olulisemale kohale isikute privaatsusega seotud küsimused ja andmekaitse regulatsioonid.

¹ Digital Decade Country Report 2023 Estonia.

file:///C:/Users/rivo/OneDrive/Documents/EE_Country_report_XVZuKncwHtadUiSFcbavvwskvGA_98637.pdf

² Arenguseire Keskuse aastaraamat 2024. <https://arenguseire.ee/wp-content/uploads/2025/03/arenguseire-keskuse-aastaraamat-2024.pdf>

³ 'Dark data' is killing the planet – we need digital decarbonisation. <https://theconversation.com/dark-data-is-killing-the-planet-we-need-digital-decarbonisation-190423>

⁴ <https://ria.ee/uudised/e-valimised-turvalised-ja-labipaistvad>

⁵ <https://www.e-resident.gov.ee/et/>

3.3.1 Õigusraamistik riigis

Avalike teenuste arendamisel on oluline järgida **e-riigi harta**⁶ põhimõtteid, millest iga avalike teenuste kasutaja saab järele vaadata, millised õigused tal e-riigis asutustega suheldes on ja teha kindlaks, kas neid on järgitud. Info avalike teenuste ja nende osutamise kohta on koondatud **riigiportaali eesti.ee**. Sealt kaudu sisse logides on võimalik leida palju riiklikke e-teenuseid ning näha ülevaateid oma andmetest eri registrites. Valdkondlikud teenused (nt Registrite ja Infosüsteemide Keskuse e-teenused) on leitavad veebiaadressil **www.rik.ee** või asutusepõhistelt veebiaadressidelt (nt Politsei- ja Piirivalveameti teenused www.politsei.ee). Nendel antakse selgitusi teenuse saamise kohta, kirjeldatakse teenuse osutamise protsessi ja tähtaegu, viidatakse teenuse osutamist reguleerivatele õigusaktidele, pannakse välja viited e-teenindusele või veebivormidele.

Lähiaastate prioriteetsed tegevused digivaldkonnas on sõnastatud **Vabariigi Valitsuse koalitsioonileppes 2025-2027**⁷ peatükis Digiriik. Arendustegevuste keskmes on digitaristu, andmekogude kvaliteet ja riskasutus, digiteenused ja infosüsteemid, tehisaru rakendused, küberkaitse ja digikompetentside koolitamine. Soov on saavutada, et Eesti on Euroopas üks edukamaid tehisaru arendajaid.

3.3.2 Digitaliseerimise arenguplaanid

Riigi arengustrateegia „**Eesti 2035**“⁸ toob välja vajaduse liikuda aruka, hooliva, koostööle orienteeritud ja uuendusmeelse ühiskonna poole. Uute kvaliteetsete toodete ja teenuste väljatöötamisel, aga ka olemasolevate lahenduste ajakohastamisel, peab Eestis märgatavalt kasvama teadus- ja arendustegevus ning koostöö teadlaste, ettevõtete ja teiste asutuste vahel.

Riigi arengusuundadest IT valdkonnas annab parima ülevaate „**Digiühiskonna arengukava 2030**“, mis keskendub kolmele valdkonnale: digiriik, ühenduvus ja küberturvalisus. Eesmärk on suurendada Eesti digiväge: digiriigis on tagatud parim kogemus, Eestis on ülikiire internet kõigile soovijatele kättesaadav ning meie küberruum on turvaline ja usaldusväärne. See hõlmab küberturvalisuse tagamist nii avalikus sektoris kui ka majanduses laiemalt. IT lahendused pakuvad palju mitmekesiseid võimalusi arenguteks, mis suurendavad väikeriigi haaret. Samas tuleb arvestada, et Eesti andmeühiskonna tulevik on tugevalt seotud EL-i otsuste ja arengutega kui on võimalus silma paista testkeskusena.

Arengukavas **Digilahendused igas eluvaldkonnas**⁹ tuuakse välja, et enim vajavad arendamist teaduspõhised lahendused, mis aitavad kaasa küberturvalisuse tagamisele.

⁶

<https://www.riigikontroll.ee/Riigikontrollipublikatsioonid/Muudpublikatsioonid/Eharta/tabid/305/language/et-EE/Default.aspx>

⁷ <https://valitsus.ee/valitsuse-eesmargid-ja-tegevused/valitsemise-alused/koalitsioonilepe-2025-2027/koalitsioonilepe-2025-2027>

⁸ <https://valitsus.ee/strateegia-est-2035-arengukavad-ja-planeering/strateegia>

⁹ Digilahendused igas eluvaldkonnas. Teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse (TAIE) arengukava 2021–2035. <https://www.taie.ee/sites/default/files/documents/2023-05/Digilahendused%20igas%20eluvaldkonnas.pdf>

Uute ja paremate toodete ja teenuste tarvis tuleb pöörata tähelepanu lahendustele, mis võimaldavad lihtsalt ja arukalt kasutada erinevaid andmeid, tõsta äriprotsesside tõhusust ja suurendada tootlikkust. Oluline on arendada digilahendusi hariduses ja elukestvas õppes ja luua elektroonikaseadmeid ja -süsteeme. Ettevõtluses peetakse vajalikuks ökosüsteemide arendamist mis parandavad VKEde võimalusi olla innovaatilised, kasvada ja rahvusvahelises konkurentsisis edu saavutada.

Tervikliku vaate infoühiskonnast 2035 "**Nutikas Eesti**"¹⁰ on esitanud Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit. Selle järgi on Eesti aastaks 2035 jõudnud nii era- kui ka avaliku sektori digitaliseerituses maailma tippu ja ollakse teistele teenäitajaks. Visioon toetub kolmele sambale: innovaatiline ja kestlik majandus, nutikas rahvas ning julge ja visiooniga riik.

Avaliku ja erasektori koostöös on kujundatud **personaalse riigi visioon**¹¹, et muuta digitaalsed teenused inimese ja ettevõtja jaoks efektiivsemaks. Dokumendis **Personaalne riik**¹² rõhutatakse, et Eesti ainulaadsus maailmas seisneb nutikuses ja lihtsuses. Personaalriik on riigi mudel, mille all peetakse silmas kodanike jaoks nähtamatut, kuid nende individuaalsetele eripäradele vastavaks kohandatud avalike teenustega riiki. Personaalset riiki kirjeldatakse läbi teenuste, mille tunnusteks on: 1) inimesekesksus, kus teenus kulgeb ühes voos; 2) laialdane ligipääs, teenus on kasutatav kõikjal ja teenust saavad kasutada kõik; 3) proaktiivsus- teenus jõuab inimeseni, mitte ei pea inimene teenuseni minema; 4) usaldusväärne ja läbipaistev - kindlus ja selge ülevaate protsessis toimuva üle; 5) uut väärtust loov - teenus on kohaldatav personaalsele iseärasustele ja inimene saab oma toimingud aetud võimalikult lihtsalt ja siis, kui on vaja. Uute teenuste töös hoidmine põhineb tehisaru laialdasel rakendamisel.

Lisaks on riigis koostamisel erinevate IT valdkondade valged raamatud ehk valdkonnaspetsiifilised strateegiad (personaalne riik, andmed ja tehisintellekt, küberturvalisus, eID). Samuti **juhised, tööriistad, põhimõtted ja abivahendid standarditele vastavate digiteenuste loomiseks avalikus sektoris**¹³.

3.3.3 Olukorra analüüs

Valdav osa KOVide teenuseid on ühetaolised ja oma olemuselt lihtsad ning ei vaja elektroonilisel kujul osutamiseks alati eraldi spetsiifilist infosüsteemi. Samuti osutatakse enamus elanikkonnale elektroonilisel kujul kättesaadavatest teenustest läbi erinevate riiklike registrite (nt Rahvastikuregister, Ehitisregister, Sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregister). Praktikas elanik ei tee vahet, kas ta saab vajalikku teenust riigi või KOVi kaudu. Küll aga on tõsiasi, et vajalikke teenuseid peab ta otsima paljudest erinevatest kohtadest ja kasutatavad süsteemid toimivad erineva loogikaga ja tegevused ei ole omavahel sündmusepõhiselt seostatud. Kuigi paljud KOVid on avalikustanud oma

¹⁰ Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liidu visioon infoühiskonnast 2035. <https://itl.ee/wp-content/uploads/2023/05/itl-visioon-fin-2035.pdf>

¹¹ <https://www.justdigi.ee/digi-side-ja-kuber/digiteenused/personaalne-riik>

¹² Personaalne riik. https://www.justdigi.ee/sites/default/files/documents/2025-04/Personaalne_riik-2025.pdf

¹³ Juhised, tööriistad, põhimõtted ja abivahendid standarditele vastavate digiteenuste loomisel avalikus sektoris. <https://digiriik.eesti.ee/>

valla/linna kodulehel failikujul alla laaditavad avalduste vormid, mis tuleb elanikul ise täita ja postitada kas e-kirjaga või tavalist posti kasutades, on ka KOVe, kes pakuvad lihtsamate taotluste esitamiseks elektroonilist keskkonda, kus e-vormi väljad eeltäidetakse riigi registritest pärinevate andmetega ja on võimalik taotlus elektrooniliselt allkirjastada ning infosüsteem ise korraldab dokumendi jõudmise KOV infosüsteemi. Eestis puudub superandmebaas - erinevate asutuste sujuva koostöö ja kasutajamugavuse tagab X-tee andmevahetusplatvorm. On mitmeid häid näiteid KOVide poolt proaktiivsete e-teenuste arendamisest ja nende osutamise platvormidest, kus kodanik ei pea leidma talle vajalikku teenust, vaid KOV ise pakub need kodanikule välja lähtuvalt tema profiilist ja vajadustest.

Kohati on KOVidele pandud ülesandeid, mille täitmiseks neil puudub piisav kompetents ja riigipoolne tugi. Üleminekul Eesti infoturbestandardile E-ITS suureneb vajadus infoturbealasele koostööle ja toele. KOV infosüsteemide analüüsis¹⁴ leiti, et KOV infosüsteemi mõiste ei ole selgepiiriline. Puudub IT-valdkonna strateegiline juhtimine ja IT investeringud on killustunud, tegevused ja ressursid süsteemselt läbi mõtlemata. KOV IT teenusejuhtimise probleemid on süsteemsed ning väljakutseks on jätkusuutliku mudeli leidmine infosüsteemide pakkumiseks ja haldamiseks, mõtteviisi muutus KOV juhtkonnas ning riigi ja KOV puudulik koostöövõime digivaldkonnas. Nimetatud järeldusi kinnitas ka Elva valla arengukava ja Tartumaa arengustrateegia analüüs ning antud projekti raames KOV spetsialistidega läbi viidud intervjuude tulemused. Digitegevuste elluviimise organisatsioonilised eeldused ja võimekused on KOVides väga erinevad. Kuna tehnoloogia ise ei muuda iseenesest asju paremaks, siis on vaja alustada organisatsiooni protsesside juhtimisest ja kujundamisest ning vaatest, kas ja kuidas tehnoloogia saaks aidata¹⁵.

Tulevikus on järjest olulisem isikupõhiste integreeritud ja proaktiivsete teenuste pakkumine ning selleks nutikate lahenduste väljatöötamine. Kasvavad pädevusnõuded KOV töötajatele, et viia valitsemiskorraldus vajaduspõhiseks ja paindlikumaks.

4. Digimajanduse kontseptsioon (kuidas digitehnoloogiad mõjutavad majandustegevust, ärimudeleid, turge)

4.1 Digitaliseerimise mõju maaettevõtluses

Info- ja digitaaltehnoloogia, sealhulgas tehisintellekti kiirel tõusul on võime tõsta tootlikkust ja tõhusust, luues tugevama ja vastupidavama majanduse. Nende tehnoloogiate mõju on aga piirkonniti erinev ja seda mõjutavad sellised tegurid nagu juurdepääs digitaalsele infrastruktuurile, digitaalsete talentide ja oskuste kättesaadavus. Digitaalsete ühenduste kvaliteet muutub määravaks elukohavalikul ja ettevõtete asukohavalikute tegemisel ning on oluline osa sotsiaalsest suhtlusest sotsiaalmeedia

¹⁴ KOVide poolt elanikele teenuste osutamiseks kasutatavate peamiste infosüsteemide analüüs. Lõpparuanne. <https://elvl.ee/sites/default/files/documents/2024-02/KOV%20IS%20anal%C3%BC%C3%BCsi%20l%C3%B5pparuanne.pdf>

¹⁵ Peppard, J., Lambert, R., & Edwards, C. (2000). Whose job is it anyway?: organizational information competencies for value creation. *Information Systems Journal*, 10(4), 291–322. <https://doi.org/10.1046/j.1365-2575.2000.00089.x>

kaudu. Kaugtöö osatähtsus suureneb¹⁶, sh asjade interneti (Internet of Things ehk IoT, ka Internet of Everything ehk IoE), robotiseerimise, tehisintellekti, masinõpe jms arvelt ka tootmises ja põllumajanduses. Trendi toetab tootmise automatiseerimine, seadmete kaug- ja isejuhtimise laialdane kasutamine ning hajusate tarkade elektrivõrkude tehnoloogia kasutuselevõtt.

Digitaliseerumine loob piirkondlikult võrdsemaid võimalusi ligipääsuks avalikele teenustele. Selleks on vaja tagada digitaristu ühtlane ja kõikne väljaarendamine kasutades eri tüüpi lahendusi – valguskaabel, mobiiliside ja satelliitside – või neid võimalusi kombineerides. Samas on märke, et digitaliseerumine ja automatiseerumine toetavad elutegevuse ka ruumilist polariseerumist – samaaegset kontsentratsiooni ja hajumist: toimub globaalseid ja siseriiklikke arenguliidreid eelistava piirkondliku konkurentsi süvenemine, aga samas ka tehnoloogiliste eelduste loomine hajutatumaks elu- ja majandustegevuseks¹⁷.

Tootmise automatiseerimise ja robotiseerimise aluseks on infotehnoloogiate rakendamine kogu tööstustootmise äriprotsessi ulatuses – alustades tootmisprotsessist ning lõpetades kaupade logistika ja turundusega. Automatiseerimisega kaasneva töökohtade vähenemise suurim negatiivne mõju avaldub kohtades, kus traditsioonilise tööstuse osakaal tööhõives on suurim ning automatiseerimise tase n madal. Sellise riskiga piirkonnad Eestis on Kesk- ja Kirde-Eesti. Aga ohus on ka piirkonnad, mis sõltuvad üksikust (või üksikutest) väheautomatiseeritud tootmisettevõtetest. Samas avab tootmise automatiseerimine ja robotiseerimine uusi võimalusi väikese mastaabiga keskustest kaugemal paiknevatele asulatele, näiteks Eesti-siseseid perifeersed väikelinnad, mis loovad võimalusi tööstuste säilitamiseks ja uute investeeringute meelitamiseks, kuivõrd väheneb vajadus suure hulga töötajate palkamiseks teistest piirkondadest.

Digitaliseerimine võimaldab saada paremat andmetel põhinevat teavet, teha läbimõeldumaid otsuseid ja kohaneda kiiremini muutustega. Üks digitaliseerimise peamisi valdkondi on GIS, mis võimaldab andmete kogumist, töötlemist ja visualiseerimist. GISi abil saab koguda erinevat teavet, näiteks andmeid maakasutusest, transpordi- ja energiainfrastruktuurist, rahvastikuarengust ja looduskeskkonnast, ning kasutada neid ruumi paremaks planeerimiseks. Teine digiteerimise oluline valdkond on 3D-mudelite kasutamine, mis võimaldavad ruumi visuaalset kujutamist ja selle kasutamise simulatsiooni. Lisaks kasutatakse digiteerimist ka erinevate e-teenuste ja veebipõhiste kaardirakenduste loomiseks. Seega on ettevõtjatel tänud digivõimalustele ka märksa paremad eeldused oma otsuste tegemiseks, sh pikaajalises vaates.

¹⁶ Eesti regioonide majandusarengut mõjutavate uuenduste ja trendide analüüs. Arenguseire Keskus, 2019. https://arenguseire.ee/wp-content/uploads/2021/03/ask_regionaalset-arengut-suunavad-trendid_veiko-sepp-1.pdf

¹⁷ Trendide ruumilise mõju analüüs- Üleriigilise planeeringu alusuuring. Lõpparuanne. RAKE, 2023. https://skytte.ut.ee/sites/default/files/2023-05/%C3%9Cleriigiline%20planeering%202050%20trendiuuring_L%C3%B5pparuanne%202023_0.pdf

5. Digipoliitika kontseptuaalne raamistik

KOV digistrateegiat luues tuleks arvesse võtta riigi IT arengusuundasid kuna kohalikud omavalitsused on osa riigist ja pakuvad teenuseid riigi elanikele. Paremat e-riigi koordinaatsiooni on vaja eeskätt kohaliku omavalitsuse tasandil. KOV tasandi nõrkust märgitakse ka analüüsis **Andmeühiskond 2035 – uurimissuuna kokkuvõte**¹⁸ kuna leitakse, et olulisteks lünkadeks on andmehalduse ja -jagamise raamistike puudumine ning vähene tähelepanu kohaliku tasandi ametnike andmepädevuse suurendamisele. Täpsemalt on KOV IT arengut takistavad tegurid ja probleemid esitatud KOV infotehnoloogia arendamiseks ja e-teenuste kvaliteedi tõstmiseks ning levitamiseks koostatud dokumendis **Kohalike omavalitsuste info- ja kommunikatsioonitehnoloogia arengukava 2020-2023**¹⁹. Analüüsis tõdetakse, et:

- KOV IT võimekus ja küpsus on erinev.
- KOV infotehnoloogia baas, standard- ja professionaalsed teenused on probleemsed.
- KOV põhiprotsessid ei ole IT poolt toetatud.
- KOV poolt loodud tarkvaralahendusi ei ole võimalik jagada.
- KOV teadmised tarkvara arenduste tellimiseks on napid.
- KOV kaasamine keskvalitsuse poolt tsentraalsete lahenduste väljatöötamisse on problemaatiline.
- KOV finantsvõimekuse kasutamine on hajutatud ja ebaefektiivne.
- KOV e-teenuste küpsus on madal.

Riigikontroll on oma aruandes **IT-turvameetmete süsteemi rakendamine kohalikes omavalitsustes**²⁰ kaardistanud KOV IT arengut. Selle tulemusena tõdetakse:

- KOV infoturve on korraldamata ja teadmiste tase kesine, IT-turve on paljude omavalitsuste jaoks küsimus, millega seotud riske endiselt ei teadvustata, mistõttu ei täideta valdavalt ka riigi seatud nõudeid.
- KOV kogutavatest andmetest puudub terviklik ülevaade. Suur osa andmekogudest on RIHAs registreerimata ja need, mis on registreeritud, ei ole enamasti läbinud andmekoosseisu kontrolli. X-tee liidestusi omavalitsuste andmekogudega on vähe ja andmeid kogutakse mitmel pool topelt.
- KOV ei pea ennast vastutavaks mujal majutatud andmekogude andmete turvalisuse, andmekogude RIHAs registreerimise ja X-teega liidestamise eest, kuid ei nõua seda ka teenuse osutajalt.

Eelnimetatud kitsaskohti aitaks ületada KOV ja keskvalitsuse ühiste lahenduste ja platvormide (nt turvalisuse baasinfrastruktuur, ühenduvussüsteemid ja koostoime raamistikud) arendamine, et toetada paremini integreeritud teenuste osutamist koostöös ning KOV lõikes. KOV vajab kaasaegset õiguslikku raamistikku, et viia ellu digiriigi visiooni. Killustatud andmesüsteemid ja õigusliku aluse selgusetus isikuandmete

¹⁸ https://arenguseire.ee/wp-content/uploads/2022/12/2022_andmeyhiskonna-tulevik_raport.pdf

¹⁹ https://elvl.ee/sites/default/files/documents/2023-11/KOV%20IKT%20arengukava%2020-2023%20%287.02.20%29_kodulehelt.pdf

²⁰ <https://www.riigikontroll.ee/tabid/206/Audit/2466/language/et-EE/Default.aspx>

töötlemiseks takistavad teenuste tõhusust ja innovatsiooni. Seetõttu tuleb luua selged volitused ning liidestada andmeplatvormid. Ilma riiklikest andmekogudest saadavate andmeteta on KOVid sunnitud andmeid koguma otse kodanikelt, mis on aeganõudev ja võib mõjutada teenuste kvaliteeti. Al rakendamine avalikus sektoris peab toimuma süsteemselt ja kohalike omavalitsuste koostöös. Vaid nii saab tagada, et innovatsioon ei jää pelgalt keskustesse, vaid parandab teenuseid ka väiksemates kogukondades. Uue IT-hüppe elluviimine ilma KOV õigusraamistiku korrastamiseta ei anna üheselt mõistetavaid alused andmetöötamiseks²¹.

6. Strateegiline ja poliitiline kontekst

Üks megatrendidest maailmas on digitehnoloogia võidukäik. Uute lahenduste ja tehnoloogiliste võimaluste lisandumine ajas kiireneb. Eestile tähendab see digiarengus edasiliikumist, sest uus tehnoloogia loob uusi kasutusalasid või võimalust seni digitaalseks tehtu uuel kujul paremana luua. Samas tuleb võib uute tehnoloogiate kiire lisandumine tekitada olukorra, kus konservatiivsem osa ühiskonnast ei ole valmis neid kohe kasutusele võtma ja löhe eri kasutajarühmade vahel süveneb.

Digioskus on 21. sajandi üldoskus, samaväärne näiteks emakeele- või arvutuoskusega²². Definitsiooni kohaselt on üldoskus ehk üldpädevus teadmiste, oskuste ja hoiakute kombinatsioon, mida vajavad kõik inimesed, et tagada elu- või tegevusvaldkonnast sõltumata edukas hakkamasaamine, eneseteostus ja areng, kodanikuaktiivsus, sotsiaalne kaasatus ning tööhõive.

Euroopa digipädevuste raamistik eristab 21 võtmepädevust viies põhikategoorias, mis puudutavad pea kõiki digipädevuste tahke²³:

- info- ja andmepädevus (sh võime leida andmeid, hinnata nende asjakohasust ja usaldusväärsust ning talletada ja hallata digitaalseid andmeid);
- kommunikatsioon ja koostöö (sh andmete jagamine, oma digitaalse identiteedi ja digitehnoloogiate kasutamise käigus loodud andmete haldamine);
- digitaalne sisuloo (sh arusaam digisisu autorikaitsest ja andmelitsentidest);
- turvalisus (sh isikuandmete ja privaatsuse kaitse digikeskkonnas); 5. probleemide lahendamine.

Digihaavatavus on olukord, kus inimestel puudub juurdepääs internetile, seadmetele või neil pole piisavalt oskuseid ja teadmisi digitaalsete võimaluste ja tööriistade kasutamise kohta. Seetõttu ei saa nad tarbida e-teenuseid. Üks peamisi elanikkonnarühmi, kes digiteenustest kõrvale jäävad, on eakad²⁴. Maapiirkondade elanikud on eakate kõrval

²¹ Eesti Linnade ja Valdade Liidu riigi eelarvestrateegia 2026-2029 ja 2026. aasta riigieelarve läbirääkimiste olulisemad ettepanekud ja selgitused. https://elvl.ee/sites/default/files/documents/2025-04/ELVLi%20olulisemad%20ettepanekud_RE%202026%20ja%20RES%202026_2029.pdf

²² Euroopa Parlament (2006). Nõukogu soovitus võtmepädevuste kohta elukestvas õppes. COM/2018/024 final – 2018/08 (NLE). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1572259048202&uri=CELEX%20:52018DC002>

²³ DigComp Framework. https://joint-research-centre.ec.europa.eu/oldpage-digcomp/digcomp-framework_en

²⁴ Sakkeus, L., Tambaum, T. (2025). Pilkhallile alale. SHARE 2015 uuringu tulemused. <https://www.tlu.ee/public/pilkhallilealaleinepdf>

teine peamine digiriigist välja jääv sihtrühm. Need kaks rühma kattuvad suures osas, sest maapiirkondades elab rohkem vanemaealisi. Ka noorte jaoks on teatud digiteenustele juurdepääs piiratud.

Samas toob uus tehnoloogia alati uusi küberohte. Tähele tasub panna seejuures, et digilahendused muutuvad üha keerukamaks ja spetsialiseerituks. Seotud ohtude nägemine, ennetamine ja maandamine vajab seega üha spetsiifilisemat pädevust. Universaalsete ekspertide abil ei saa enam piisavalt lahendada kompleksseid riske, mida tekitab pilveandmetötluse, AI, krüptograafia, kvantarvutite, asjade interneti, liitreaalsuse, robotika jms võidukäik.

AI rakenduste kasvav tähtsus nii tootmises kui tarbimises toovad kaasa Isikutuvastusteenuste kiire arengu. Kasvab tarbijate rolli teenuste ja ärimudelite väljatöötamisel ja rakendamisel, mis eeldab isikuandmete kaitsmist.

Eesti digiühiskonna saavutamine on ambitsioonikas eesmärk, milleks tuleb kasutada IKT lahendusi võimalikult nutikalt. Murekohaks on digiteenuste ja -lahenduste kasutuselevõtu väga ebaühtlane tase KOVides, kuna selleks ei jagu neil raha ega inimesi. Positiivne on ELVL baasil algatatud IKT kompetentsikeskuse arendamine, et kujundada KOV süsteemis ühist digistrateegiat.

6.1 Euroopa Liidu digipoliitika

Dokumendis **Euroopa digikümnend: 2030. aasta digieesmärgid**²⁵ esitatakse konkreetsed digipöörde sihid ja eesmärgid aastaks 2030. Euroopa eesmärk on anda ettevõtetele ja inimestele suurem sõnaõigus inimkeskses, kestlikus ja jõukas digitulevikus. Mõõdikud on seatud neljas valdkonnas digioskused, turvaline ja kestlik digitaristu, avalike teenuste digiüleminek ja ettevõtete digiüleminek. Avalike teenuste digiüleminekul on eesmärkideks, et 100% peamistest avalikest teenustest on internetis, 100% kodanikest saab tutvuda ravidokumentidega internetis ja 100%-l kodanikest on juurdepääs e-identimisele. Ettevõtete digiülemineku on sihiks, et 75% ELi ettevõtetest kasutab pilvandmetötlust, tehisintellekti või suurandmeid. Samuti soovitakse suurendada kasvufirmasid ja rahastust, et kahekordistada ELi kiiresti kasvavate idufirmade arvu ning jõuda olukorrani, et üle 90% VKEdest jõuab vähemalt baastasemel digimahukuseni.

Euroopa digiõiguste ja -põhimõtete deklaratsioonis²⁶ rõhutatakse järgmist:

- Digitehnoloogia peaks kaitsma inimeste õigusi, toetama demokraatiat ning tagama, et kõik digivaldkonnas osalised tegutsevad vastutustundega ja turvaliselt.
- Inimesed peaksid saama kasu õiglasest internetikeskkonnast, neid ei tohiks ohustada ebaseaduslik ja kahjulik sisu ning nad peaksid olema võimestatud, kui suhtlevad uute ja arenevate tehnoloogiatega, nagu tehisintellekt.

²⁵ Euroopa digistrateegia Shaping Europe's Digital Future. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies>

²⁶ European Declaration on Digital Rights and Principles. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/european-declaration-digital-rights-and-principles>

- Digikeskkond peaks olema ohutu ja turvaline.
- Tehnoloogia peaks inimesi ühendama, mitte lahutama. Kõigil peaks olema juurdepääs internetile, digioskustele, digitaalsetele avalikele teenustele ja õiglastele töötingimustele.
- Kodanikud peaksid saama osaleda demokraatlikus protsessis kõigil tasanditel ning neil peaks olema kontroll oma andmete üle.
- Digitaalsed seadmed peaksid toetama kestlikkust ja rohepööret. Inimesed peavad teadma, milline on nende seadmete keskkonnamõju ja energiakulu.

On oluline, et Eesti annab positiivse panuse EL digikümneni eesmärkide ja sihtide saavutamisse, pidades silmas edukat digitaliseerimist, mis edendab konkurentsivõimet, vastupanuvõimet, suveräänsust, Euroopa väärtusi ja kliimameetmeid²⁷. Eesti on oluliste avalike teenuste digitaalsel osutamisel EL esirinnas, saades ettevõtetele suunatud digitaalsete avalike teenuste eest 98,9 punkti ja kodanikele suunatud digitaalsete avalike teenuste eest 95,8 punkti. 2023. aastal võttis valitsus kasutusele ka uued veebirakendused, et sujuvamaks muuta haldusprotsesse kodanike ja ettevõtete jaoks²⁸.

6.2 Eesti riiklik digipoliitika

Eestit tuntakse maailmas kui edasipürgivat ja tarka digiühiskonda ja -riiki. Digivaldkonna arengukavas „**Eesti digiühiskond 2030**“²⁹ seatakse eesmärgiks tagada Eesti digiühiskonna edu ning pakkuda kõikidele inimestele parimat digikogemust. Selleks seatakse kolm tegevussuunda: 1) arendada digiriiki ehk digilahenduste kasutamist avalikus sektoris; 2) arendada elektroonilist sidet ehk ühenduvust, sest piisav ühenduse kättesaadavus on digilahenduste kasutamise alus, olgu tegu inimese igapäevaelu või ettevõtlusega; 3) arendada riiklikku küberturvalisust, et Eesti küberruum oleks usaldusväärne ja turvaline. Visioonina on sõnastatud, et Eesti on täis digiväge. 2030. aastaks on Eestis asukohast sõltumata kättesaadav ülikiire, usaldusväärne ja taskukohane sideühendus, mis võimaldab luua ja kasutada uudseid teenuseid. Eesti küberruum on turvaline ja usaldusväärne.

Eesti digiriigina seatakse järgmised arenguhüpped:

- 1) Üleminek sündmuspõhistele ja proaktiivsetele teenustele, mille tarvis arendatakse iga eraisiku sündmusteenuseid, toetatakse ettevõtjate sündmusteenuste väljaarendamist ja viiakse ellu proaktiivsete sündmusteenuste arendamist.
- 2) Krativäeline riik, mille ambitsioon on olla maailmas juhtiv tehisintellektilahenduste kasutaja avalike teenuste pakkumisel.
- 3) Inimkeskne digiriik, mis käsitleb ühiskonna usaldust digilahenduste kasutamisel avalike teenuste pakkumisel. Selleks on oluline, et digilahenduste arendamisel ja rakendamisel on inimeste põhiõigused, demokraatia ja õigusriik kaitstud ning nende edendamiseks tehnoloogia võimalusi rakendatud. Samas tuleb jälgida

²⁷ Digital Decade Country Report 2024: Estonia. [Digital Decade 2024: Country reports | Shaping Europe's digital future](#)

²⁸ [Estonia 2024 Digital Decade Country Report | Shaping Europe's digital future](#)

²⁹ https://mkm.ee/sites/default/files/documents/2022-04/Digi%C3%BChiskonnna%20ARENGUKAVA_13.12.2021.pdf

avalike teenuste arendamisel ja pakkumisel on tagatud, et kõigil on võrdsed võimalused digiühiskonnast ja -teenustest osa saada.

- 4) Roheline digiriik, mille tulemusena digiriigi arendamine ja haldus lähtuvad kliima- ja keskkonnahoidlikkusest.

Arengukavas on esitatud suunad, mis võimaldavad arenguhüpet ja tagavad digiriigi kestlikkuse. Nendeks on 1) avalike teenuste juhtimise ja kasutajakesksuse juurutamine, 2) andmepõhine riigivalitsemine ja andmete taaskasutus, 3) tulevikukindlad digiriigi platvormid, 4) keskselt osutatud IT-alusteenused, 5) uute lähenemisviiside pidev katsetamine, 6) avatud innovatsioon ja digiriigi kogukonna arendamine, 7) avaliku sektori digimuutuste võimendamine, 8) sihitud väliskoostöö. Arengukavas kirjeldatakse lahti kolme alaeesmärgi – digiriik, ühenduvus ja küberturvalisus – tegevussuunad.

Arengukava elluviimiseks on oluline kõigis poliitikavaldkondades digiteemadega arvestamine. Meeles tuleb pidada, et kodaniku vaatest pole oluline, et kas digilahendusi pakub keskvalitsus või KOV, vaid teda huvitab, et teenus oleks kvaliteetne, kättesaadav ja turvaline. „Eesti Digiühiskond 2030“ eesmärgi aitab saavutada **Digiühiskonna programmi aastateks 2024–2027**³⁰, kus digiühiskonna eeldustena tuuakse kesksete disainmõtlemist soosivate tööriistade pakkumine, parimate praktikate jagamine ning andmete kvaliteeti tagav andmehaldus, et muuta kodaniku suhtlus riigiga läbivalt paremaks ja lihtsamaks.

6.3 Tartumaa digipoliitika

Tartumaa arengustrateegia 2040³¹ üks läbivatest põhimõtetest on uuenduslikkus, mida määratletakse kui Tartumaa eri paiku, sektoreid ja tegevusvaldkondi iseloomustavat julgust katsetada uusi ja tulevikku suunatud lahendusi, mis tõstavad elu- ja ettevõtluskeskkonna kvaliteeti. Digiteemadele viidatakse strateegias mitmes tegevussuunas, näiteks kultuuri ja loovuse sidumine kogukondade ja piirkondade arenguga läbi uute tehnoloogiate oskusliku rakendamise, valguskaablil põhineva kiire internetiühenduse loomine ja arendamine maapiirkonnas kuni lõpptarbijani, kaugtöökohtade väljaarendamine, ettevõtete digitaliseerimine ja nutikate lahenduste ühisloome. Strateegia osas, mis käsitleb Tartu linnapiirkonda, on tegevusena toodud innovatiivsete ning linnakeskkonna kvaliteeti parandavate digi- ja rohelahenduste kasutuselevõtmine, digi- ja rohelahenduste väljatöötamist. **Tartumaa arengustrateegia 2040 tegevuskavas 2024–2027**³² otseselt investeringuid digivaldkonda kavandatud ei ole.

Kokkuvõtteks saame tõdeda, et Tartumaa arengustrateegias on digiteema käsitus fragmentaarne, pigem markeeritud kui teatud valdkondade arengutega paratamatult kaasnev osa. Samuti ei selgu, et millistest konkreetsetest vajadustest tulenevalt digiteemadega täpsemalt tuleb tegeleda ja kes neid peaksid konkreetsetelt ellu viima. Selgusetuks jääb kui palju ressursse, nii materiaalseid kui mittemateriaalseid, oleks

³⁰ <https://www.mkm.ee/sites/default/files/documents/2025-03/Digi%C3%BChiskonna%20programm%202024-2027.pdf>

³¹ <https://www.tartumaa.ee/arendus/maakonna-arengustrateegia-2040>

³² https://media.voog.com/0000/0046/8927/files/Tartumaa_arengustrateegia_tegevuskava_2024-2027.pdf

digivaldkonna arenguks maakonnas vaja. Kuna arengustrateegia elluviimine on kõigi Tartumaa KOVide ühine huvi, sh koostöös keskvalitsusega, siis on vajadus püstitada nii digivaldkonna visioon ja ülesanded maakondlikul tasandil tervikuna kui määratleda valdkondlikud digipoliitikad, eesmärgiga tagada arengustrateegias püstitatud Tartumaa visiooni saavutamine - nutikas, kestlik ja kaasav Tartumaa on üks Euroopa kõrgeima heaoluga elu- ja ettevõtluskeskkond.

Intervjuud Tartumaa viie KOV esindajatega digivaldkonnas arengu selgitamiseks näitasid, et KOVide võimekused digivaldkonnas on väga erinevad. Eristada saab KOVides kolme toimumudelit:

- KOVis endal puudub struktuuris täiskohaga digiteemal vastutaja, vaid see on jagatud eri töötajate ülesannete vahel. Digitaristu lahendused ostetakse sisse erasektorilt (Peipsiääre, Luunja, Nõo näide).
- KOVis töötab üks täiskohaga IT spetsialist, jõudumööda tegeletakse valdkondades arendustega (GIS, haridus ja sotsiaalia valdkonnas turul pakutavate programmide kasutamine jms) (Kambja näide).
- KOVis töötavad digivaldkonna infrastruktuuri töötajad ja e-teenuste arendajad, vajadusel ostetakse digilahenduste teenuseid turult lisaks (Tartu näide).

Intervjuudes tõdeti, et digivaldkond on KOV juhtimises küll tähtsustatud (oluline on juhtkonna kompetents), kuid strateegiline pikaajaline vaade KOV digivaldkonna arendamisest puudub, va Tartu linnavalitsuses, kus on viidud läbi digivaldkonna enesehinnang ja koostamisel on Tartu linna digistrateegia. KOVide lõikes on suured vahed digivaldkonna inimressursis, ametikohtade nimetustes ja rahastamises. Ennekõike on tegemist digivaldkonna operatiivse juhtimisega ning ülesanded ja rollid on kirjeldatud IT-spetsialistide ametijuhendites.

Kesksete IT lahenduste väljatöötamine KOV koostöös ja keskvalitsusega on problemaatiline, napib rahalisi ressursse ja nende kasutamine on vähetõhus. KOVdes arendatavad teenused on maakonnas koordineerimata, seetõttu ei ole tagatud teenuste ühtlane kvaliteet ja tehakse dubleerivad kulutusi sarnastele teenustele.

Ollakse arvamusel, et diginõuded on miinimumtasemel KOVides tagatud. Iseseisvat digiteenuste arendamise võimekust omab ainult Tartu linnavalitsus, mis ei tähenda, et teistes KOVides digivaldkonna arengutega ei tegeletaks. Initsiatiivid jäävad üksikute töötajate tasemele ja kasutatakse erasektorilt sisseostetud e-lahendusi. Digiantmete ja teenuste kasutamisel on keskne teema, et ollakse teadlikud valdkonnaga seotud õigusaktidest ja on omandatud oskused kasutatavate digilahenduste võimaluste maksimaalseks kasutamiseks tööülesannete täitmisel. Näiteks KOV ruumiandmete kasutamine ja nendega seoste loomine eri valdkondade andmepõhiste otsuste tegemiseks. Al kasutamine ametnike poolt põhineb ennekõike isiklikel otsustel ja pädevustel. Positiivne, et valla/linna digivaldkonda on integreeritud ka KOV hallatavate asutuste digivaldkonnas toimuv, seda ennekõike digitaristu ühise haldamise vaatest. Al abi kasutatakse näiteks kirjadele vastamisel, valdkondlike ülesannete lahenduste otsimisel jms.

Põletav teema on andmehaldus – alates andmete tekkest kuni arhiveerimiseni, nendega seotud õigusraamistikus selgus. KOVidel ise arendusi luua on rahaliselt kallis ja turul on olemas erinevate valdkondade ülesannete täitmiseks heatasemelised e-lahendused. Oluline on omada kompetentsi turul pakutavate digilahenduste sisse ostmiseks, selleks vajalike lähteülesannete koostamiseks ja sisse ostetavate teenuste kvaliteedi hindamiseks. Samuti on vajalik KOV digivaldkonna arenguks kasvatada elanike ja ettevõtjate teadlikkust digiteenuste kasutamisest. Samuti tagada digiteenustele juurdepääs, näiteks eakatele digipädevuste õpetamine jms.

Tartumaal on mitmeid põnevaid projekte teostamisel- digilahendused kogukonna aed, iluteenuste broneerimine, online näituste läbiviimine, vigastatud loomadest asjaomaste teadvustamine, droonide kasutamine avalike teenuste osutamisel.

6.4 Rakendustasandi (Elva vald) digipoliitika

6.4.1. Digipoliitika strateegilisus Elva vallas

Elva valla arengukava 2025-2030 ja eelarvestrateegia 2025-2028³³ loob laiapõhjalise raamistiku Elva valla tuleviku kujundamiseks. Arengukava põhitekstis on ühe arengulise väljakutsena märgitud teenuste digitaliseerimine. Otsest eesmärki digivaldkonnale ei ole seatud, kuid selleks võiks olla saavutada võimekus otsuseid tehes toetuda kvaliteetsetele andmetele. Arengukava **tegevuskavas 2024-2030** on eesmärkide ja alaeesmärkide all toodud välja digivaldkonnaga seotud kuue eesmärgi raames 24 digiteemadega seotud tegevust erinevates valdkondades. Digilahenduste vajadust nähakse hariduses, sotsiaalis, kultuuris, taristus, ettevõtluses, liikumiskeskonnas, planeerimises, valitsemises ja turunduses. Kahjuks ei selgu, milliseid konkreetseid digitegevusi soovitakse arendada, kes on võimalikud partnerid ja kui palju on selle tarvis kavandatud ressursse. Kindlasti oleks eesmärkide seadmisel olnud abi SMART mudelist, millest lähtuvalt peavad sõnastatud eesmärgid vastama järgmistele omadustele: konkreetne, mõõdetav, saavutatav, asjakohane ja ajaliselt ohjatud. Positiivne, et arengukavas on määratletud eesmärkide lõikes vastutajad. Tervikuna saame järeldada, et digivaldkond on valla arendustegevustes küll esindatud, kuid pigem suure üldistusena ja teenustele keskendatuna. Seirenäitajate hulgas digivaldkonda pole. Samuti näitab analüüs, et digivaldkonna arenguks vallas terviklik digipoliitika puudub. Arengukavast ei selgu valla võimekus digivaldkonnaga tegeleda, et info- ja kommunikatsioonitehnoloogia oleks tööriist valla eesmärkide saavutamiseks. Oluline on analüüsida ja hinnata, kas ja millises ulatuses digilahendused saavad/peavad toetama Elva valla üldiste eesmärkide saavutamist.

Fookusgrupi intervjuul Elva linnavalitsuse töötajatega näitas, et Elva vallas on kasutuses turul pakutavad e-teenused. Näiteks geoportaali baasil tegeletakse aktiivselt ruumiandmetega ja nende rakendamisega planeerimisalases tegevuses. Sotsiaalvaldkonnas on koduhooldustöötajatel digiprogramm, mis lihtsustab oluliselt nende tööd ja võimaldab valdkonna paremat juhtimist. Soov on digiteenused koondada kasutaja vaatest ühte nõu ühe ukse põhimõtte rakendamine eesmärgiga vähendada

³³ <https://www.riigiteataja.ee/aktiivisa/4081/0202/4019/Elva%20valla%20arengukava%202025-2030%20ja%20eelarvestrateegia%202025-2028.pdf#>

teenuste killustatust. Elva vald näitab volikogu istungeid virtuaalkeskonnas. Läbi on viidud AI koolitus kõigile vallavalitsuse töötajatele ja AI abi kasutatakse oma tööülesannete täitmisel, näiteks rutiinsete protseduuride automatiseerimine. Kõik valla võtmeisikud, sh hallatavate asutuste juhid, on läbinud infoturbe koolituse. Palju on bürokraatiat, mis tuleb läbida, et kõik digisammud oleksid õigusaktidega kooskõlas. Samuti on probleeme elanikkonna laima digikirjaoskusega ennekõike eakate vanusrühmas.

Elva vald teeb digialast koostööd Tartu linnavalitsusega. Maakonna tasandil digikoostöö KOVide vahel puudub ning arvati, et TOL võiks seda rolli täita. Näiteks teha KOV ühishankeid ning soetada koos tark- ja riistvara. Asjakohane on koostada KOV ja maakondlik digistrateegia ning selle raames püstitada eesmärgid, mis võtavad arvesse elanike e-teenuste vajadusi, digitehnoloogia võimalusi, töötajate ja elanike võimekusi digivaldkonna kasutamisel ning kasutada olevaid rahalisi ressursse.

6.4.2. Digivaldkonnaga rahulolu Elva vallas

Elva vallavalitsuse poolt korraldati Elva valla elanike rahulolu e-küsitlus, mis viidi läbi perioodil 12.03-12.05.2025. Küsitlus oli anonüümne ja sellele oli võimalik vastata nii paberkandjal kui veebis. Kokku saadi 618 vastust (4,2% Elva valla elanikest). Vastajatest 73% olid naised. Vanusjaotuses oli enim esindatud 16-49 aastased (60%), neile järgnesid vanusrühm 50-64 aastat (24%) ja 65 ja vanemad (16%). Kõrgharidusega isikute osakaal vastajatest oli 54%³⁴.

Järgnevalt esitame kesksed järeldused digivaldkonna kohta lähtudes uuringu tulemustest.

- Enamik vastanutest (94%) kasutab digilahendusi igapäevaselt.
- Internetiühendusega on üldine rahulolu kõrge - 50% vastas pigem rahul ja 20% väga rahul.
- Digipädevused sõltuvad oluliselt kasutajate vanusest, nooremates vanusrühmades on digipädevused üldiselt head, vanemaealiste seas on ebakindlus suurem. Digiseadmeid kasutatakse ennekõike e-kirjade lugemiseks ja uudiste jälgimiseks. Vaid 1% vastanutest ei kasuta arvutit või nutiseadet.
- Digiteenuseid hinnatakse oluliseks (51% vastanutest peab seda väga tähtsaks ja 38% pigem tähtsaks).
- Digiteenuste kasutajatest 87% peab nende kasutusmugavusi kõrgeks, vallas kasutatavad digikanalid on hästi toimivad ja vastavad elanike ootustele tänapäevase teeninduse osas.
- Vastanutest 17% vajavad täiendkoolitust ja juhendamist digivahendite ja -teenuste kasutamiseks. Ennekõike on vajadus digioskuste arendamiseks keerukamates valdkondades nagu videokõned, andmeturvalisus ja AI rakendused. AI kasutamisega pole kokkupuudet ligi kolmandikul vastajatest ja vaid 27% hindab oma oskusi selles tugevaks.

Ettepanekutena töid vastajad välja vajaduse parandada elanike ja vallavalitsuse infovahetust digikanalite kaudu. Oluliseks peetakse rohkemate sotsiaalmeedia

³⁴ Elva valla rahulolu uuring 2025.

platvormide kasutamist. Samuti peetakse vajalikuks valla kodulehe muutmist kasutajasõbralikumaks. Digioskuste parandamist nähakse ennekõike eakate ja vähe digivõimekate inimeste koolitamise läbi nii gruppides kui individuaalselt. Digisuhtluse kõrval peetakse vajalikuks säilitada ka alternatiivsed võimalused suhtlemiseks, näiteks telefoni või paberkandjate kasutamine. Elva valla digiteenuste arendamisel on oluline jälgida, et kõigile elanikele oleks tagatud juurdepääs vajalikule infole ja teenustele.

7. Digipoliitikate rahvusvahelised näited

Maapiirkonnad ja -kogukonnad seisavad silmitsi spetsiifiliste väljakutsetega, mis on seotud piiratud turu, madala asustustiheduse ja pikkade ruumiliste vahemaadega. Nende kogukondade elanikkond on sageli eakate poole kaldu ning sotsiaalmajanduslikku olukorda iseloomustab madala sissetulekuga elanike suurem osakaal. Kui linna nutikate kogukondade kontseptsioon (nt Targad linnad) on üsna hästi välja kujunenud, siis nutikate maapiirkondade kogukondade kontseptsioon on alles kujunemisjärgus.

Tarkade maakogukondade all võib mõista maapiirkondi ja kogukondi, mis toetuvad nii oma senistele tugevustele ja ressurssidele kui ka uute võimaluste arendamisele. "Tarkade kogukondade" kontseptsiooni³⁵ kohaselt peavad IKT-tehnoloogiad integreerima sotsiaalsed ja majanduslikud aspektid digitaalsesse arengusse kogukondade kaasamise kaudu. Seega tuleb traditsioonilisi ning uusi võrke ja teenuseid täiustada kogukondade kasuks, kasutades IT lahendusi, uuendusi ning andmete ja teadmiste paremat kasutamist. Selleks tuleb investeerides nii füüsilisse kui digitaalsesse ühenduvusse ning uuenduslike teenuste jaoks digitaalsetesse keskkondasse. Selle tulemusena saab parandada maapiirkondade majanduslikku ja sotsiaalset jätkusuutlikkust, säilitada ja luua uusi töökohti ning kasvatada sotsiaalset kapitali, aidates seeläbi kaasa aktiivsete ja vitaalsete maakogukondade loomisele. Tarkade maakogukondade ambitsioonide saavutamine eeldab lisaks digitehnoloogiatele ka äri- ja sotsiaalteenuste innovatsiooni ning elanike paremat digitaalset võimekust ja oskusi.

Välisriikide kogemuse analüüsil lähtuti, et näited oleksid riikidest, mis digiriigi arengutaseme poolest on sarnased Eestiga ja kasutatavad digilahendused toetavad KOV poolt kogukondade arengut.

Näide 1. Jelgava, Läti Vabariik

Jelgava linn kasutab digitaliseerimist tehnoloogiate integreerimiseks KOV igapäevasesse töösse. Jelgava linna digikeskusel on oluline roll uute lahenduste väljatöötamises, digisüsteemide täiustamises ja haldamises, samuti osutatakse tehnilise taristu hooldust ja kasutajatele tuge.

³⁵ Smart communities in the Nordic-Baltic region: A literature review. <https://pub.nordregio.org/wp-2025-3-smart-communities-in-the-nordic-baltic-region/3-background-and-terminology.html>

Jelgava-Smart city

13.01.2025.

	367 streets with total length of 271 km	259 km street lighting network
54 traffic lights	428 km of waste-water draining system	7512 street lamps
~800 video surveillance cameras	3 water level control stations	5259 LED luminaires
221 buss stop	38 km bicycle route	69,4 km total length of optic fiber cables
29 playgrounds and outdoor training areas	14 parks and squares	3 observation towers
4 fountains	16 bridges	5 rivers: Lielupe, Driksa, Svēte, Platone, Vircava

Jelgava elanikele osutatakse järgmisi digilahendusi:

- A. **Mobiilirakendus ja interaktiivne digitaalne kaart**, mille kaudu elanikud saavad teatada probleemidest, rikestest ja muudest intsidentidest. Need teated registreeritakse ja edastatakse lahendamiseks vastavale asutusele. Teatamisi näevad ka teised elanikud ja teades, et konkreetne probleem on juba registreeritud, ei koormata asjaomaseid asutusi mitmete teadetega. Elanikud saavad ka tagasisidet kuidas KOV olukorra parandamist lahendab.
- B. **Nutikad videovalvesüsteemid**, mis kasutavad tehisintellekti. Lisaks videovalvele on nendel süsteemidel Jelgava linna turvaraamistiku põhikomponendina mitmed lisafunktsioonid: inimkäitumise analüüs (tulevikus kasutusele võetava agressiivse käitumise tuvastamine), sõidukite registreerimismärkide tuvastamine, liiklusvoo analüüs (sõidukitüüpide tuvastamine, arvestuse pidamine jne), samuti liiklusrikkumiste automaatne tuvastamine (vale sõidusuund, ebaseaduslik parkimine jne).
- C. Jelgava kasutab **droonitehnoloogiad** olukorra jälgimiseks kriiside, näiteks üleujutuste aja. Asjaomastele asutustele edastatakse andmed reaajajas. Edaspidi plaanib digikeskus võtta kasutusele Ali lahendusi, mis võimaldaksid droonidel iseseisvalt tuvastada potentsiaalselt ohtlikke olukordi, aidates seeläbi asjaomastel asutustel kiiremini probleemide korral reageerida.
- D. Jelgava **linna elanikukaart ja Jelgava linna õpilaspilet**. Koostöös Mastercardiga on linn kasutusele võtnud CityKey kaardi, mis toimib elanike isikut tõendava dokumendina ja tulevikus pakub ka pangakaardi funktsionaalsust, pakkudes

seeläbi hõlpsat ja tõhusat juurdepääsu munitsipaalteenustele. Näiteks saavad lapsed kaardi abil koolis tasuta lõunat saada, ilma et peaksid avalikult avaldama, kes saab munitsipaaltoetust, mis omakorda vähendab sotsiaalset häbimärgistamist. Kaart on kasulik tööriist, kuna see võimaldab KOVidel koguda täpseid andmeid selle kohta, millised elanikud kasutavad munitsipaaltoetusega teenuseid ja kui sageli nad seda teevad, mis lihtsustab ka maksete ja toetuste töötlemist.

- E. **Elanike varajase hoiatamise süsteem.** See tagab elanikele õigeaegse teabe kriisilukordade, näiteks loodusõnnetuste või üleujutusriskide kohta kogu KOV territooriumil. Süsteem saadab hoiatusi registreeritud kinnisvaraomanike telefoninumbritele, pakkudes teavet mitte ainult kohapeal viibijatele, vaid ka neile, kes võivad sel ajal oma kinnisvarast eemal olla.
- F. **Nutikas liikluskorraldussüsteem** optimeerib liiklusvoogu kogu linnas. Üks süsteemi põhifunktsioone on fooride haldamine, mis kasutab tipptasemel andureid ja tehisintellekti andmete analüüsil, et reguleerida liiklust reaalajas vastavalt tegelikule liiklusvoolule. Näiteks foori suunatuli aktiveeritakse ainult siis, kui sõiduk on sisenenud vastavasse ritta, parandades seeläbi liiklusvoogu ja vähendades ooteaegu.

Jelgava linn osaleb ka üleriigiliste digilahenduste väljatöötamises. Koostöös sotsiaalministeeriumiga osaleb digikeskus **sotsiaalteenuste digitaliseerimise platvormi väljatöötamises**. See projekt on oluline samm sotsiaalteenuste osutamise parandamisel, kuna loob ühtse tsentraliseeritud süsteemi, mis võimaldab kõigil Läti KOVidel tõhusalt hallata sotsiaalandmeid ja teha nende andmete põhjal otsuseid. Platvorm integreerib AI lahendusi, näiteks hääletuvastuse funktsiooni, mis võimaldab sotsiaaltöötajatel automaatselt salvestada olulist teavet ja dokumente juba kliendiga vestluse ajal. Lisaks kasutatakse tehisintellekti ka aruannete koostamise ja andmete analüüsi automatiseerimiseks, mis mitte ainult ei lihtsusta töötajate rutiinseid ülesandeid, vaid suurendab ka sotsiaalteenuste osutamise täpsust ja tõhusust ning on kasulikuks tööriistaks sotsiaaleelarve planeerimisel ja elanikkonna vajaduste väljaselgitamisel.

Teine oluline Jelgava linna elluviidav projekt on seotud **riikliku päästeteenistuse kõnekeskuse 112 toimimise parandamisega**. See projekt integreerib uuenduslikke tehnoloogiaid, mis hõlbustavad kõnede kiiremat edastamist asjaomastele munitsipaalpolitsei osakondadele, vähendades seeläbi reageerimisaega hädaolukordades. Lisaks lihtsustab projekti elluviimine riigi- ja munitsipaalpolitsei vahelist andmevahetust, luues ühtse andmesüsteemi.

Näide 2. Kuntaliitto ja Oulu linn, Soome Vabariik

KOV digipoliitika koordineerimine Soomes toimub Kuntaliitto eestvedamisel, mis on ELVL analoog Eestis. Kuntaliitto on KOVidele mõjuv ja lahendustele orienteeritud partner digitaalsete arengute toetamisel, olles ise digiarenduste ekspert, tegija ja julgustaja. Töodes kasutatakse pikaajalist ekspertteadmist KOV eripärast ja tugevat koostöövõrgustikku. Kuntaliitto osaleb koos KOVidega aktiivselt riiklike ja kohalike tähtsate digilahenduste ideede kogumisel, digilahenduste kavandamisel, elluviimisel ja

asjaomases kommunikatsioonis. Lisaks pakutakse KOVidele konsultatsiooniteenuseid ja uusi võimalusi digitaalseteks arenguteks. Kuntaliitto korraldab igal aastal KOVidele digitaliseerimise nädala³⁶. Kokkusaamisel arutatakse erinevatel digiteemadel ja KOVidele pakutakse uusi võimalusi võrgustumiseks. Samuti antakse uusi teadmisi KOVides tehtud digiarengutest ja arendusprojektidest avalikus halduses, samuti esitletakse erasektori poolt pakutavaid digilahendusi ning ülevaateid üliõpilaste lõputöödest ja teadusuuringutest, mis käsitlevad KOVides digitaliseerimist ja kasutatavaid IT lahendusi. KOVidele suunatud programm on tasuta. Samuti viiakse Kuntaliitto eestvedamisel KOVidele regulaarselt läbi seminare digiteemadel³⁷.

Kuntaliitto kaardistab regulaarselt KOVides digitaliseerimise olukorda. Viimane ulatuslik küsitlusuuring viidi läbi 2024. aastal³⁸. Vastajateks olid KOV IT juhid. Küsitlus hõlmas digitaliseerimise juhtimist, IT-teenuste ja arendamise korraldamist, IT-kulusid ja -ressursse, andmehaldust, IT-teenuste hanget, digiteenuste arendust, digitaalset turvalisust, muutuste juhtimist, AI kasutamist ja pilveteenused.

Oulu linn on üks näiteid³⁹, kus linna arendamisel kasutatakse „Smart City“ kontseptsiooni. Rõhutatakse, et Oulul on kõik vajalikud teadmised ja võimalused, et toota, testida, rahastada ja turustada innovatsiooni. Näiteks testitakse digitaalset infrastruktuuri, mille eesmärk on rakendada automaatseid ja turvalisi droonide süsteeme. Iga päev toimub droonidega meditsiinitoodete tarnimine Hailuoto saare tervisekeskuse ja Oulu ülikooli haigla vahel osaliselt kontrollitud ja kontrollimata õhuruumis, pakkudes alternatiivi pikematele, ilmastikuoludele vastuvõtlikumatele parvlaevauhendustele. Samuti tarnitakse droonidega kaupu ja posti Oulu kesklinna ja Oulu lennujaama vahel.

Üheks kasutamisel olevaks e-teenuse näiteks on eVaka,⁴⁰ mille abil tagatakse laste kodu ja lasteasutuse vahelise teabevahetus, sh pakutakse reaalajas teavet lapse lapsehoius veedetud aja kohta. eVakas saab⁴¹:

- taotleda lapsele alushariduse ja ringi kohta;
- registreerida lapse eelkooli ja lisakooli;
- taotleda alushariduse, ringi või lasteaia kohta;
- esitada teenusevajaduse muutmise avalduse (ei kehti eraalushariduse kohta);
- teatada oma sissetulekuandmed või anda nõusolek kõrgeima klienditasuga nõustumise kohta;
- teatada lapse kohalolekuajad ja puudumised (näiteks haigus) (ei kehti eraalushariduse kohta);
- teatada lapse puhkuseajad (ei kehti eraalushariduse kohta);
- suhelda alushariduse ja lasteaia töötajatega (ei kehti eraalushariduse kohta);

³⁶ <https://www.kuntaliitto.fi/tapahtumat/digiviikko>

³⁷ <https://www.kuntaliitto.fi/kuntajohtaminen-ja-digitalisaatio/kuntien-digikehittaminen/digisumpit>

³⁸ Kuntien digitalisaatiokartoitus 2024. <https://www.kuntaliitto.fi/julkaisut/digitalisaatiokartoitus-2024/10-tekoalyratkaisujen-hyodyntamisen-nykytila-ja-nakymat>

³⁹ Smart City Oulu. <https://oulu.com/en/smartcityoulu/>

⁴⁰ <https://www.kuntaliitto.fi/kuntajohtaminen-ja-digitalisaatio/kuntien-digikehittaminen/kuntien-varhaiskasvatuksen-evaka-yhteisty-ja-kuntaliiton-tuki>

⁴¹ <https://www.ouka.fi/varhaiskasvatuksen-sahkoinen-asiointi-evaka>

- vaadata lapse dokumente, näiteks alushariduse kava;
- broneerida aeg lapse teemaliseks vestluseks (ei kehti eraalushariduse kohta);
- näha lapsest tehtud fotosid ja videoid ning tema valmistatud tooteid (ei kehti eraalushariduse kohta);
- lõpetada lasteaia, ringi või alushariduse koha kasutamine.

eVeka on arendatud Espoo, Tampere, Oulu ja Turu linnade koostöös. Kuna juhtimissüsteem põhineb avatud lähtekoodil, siis saavad seda vabalt kasutada kõik huvitatud KOVid. eVeka projekt julgustab ka ettevõtteid osalema tarkvara arendamises ja äritegevuses. Kuntaliitto ülesandeks on toetada eVeka projekti töökeskkonda ja tagada eVeka kohta kommunikatsioon KOVidele.

8. Soovitused Tartumaa kohalike omavalitsuste, sh Elva valla digipoliitika arendamiseks

Järgnevalt esitame analüüsist tulenevalt soovitusliku tegevuskava Tartumaa KOVide ja konkreetselt Elva valla digipoliitika kujundamiseks ja digiteenuste arendamiseks.

Fookusvaldkond	Lahendamist vajav probleem	Soovituslikud tegevused (Tartumaa omavalitsused)	Soovituslikud tegevused (Elva VV)
Strateegiline juhtimine	Digivaldkonna strateegilisele juhtimisele osutatakse KOVides vähe tähelepanu, puudub IT strateegia või muu sama eesmärki täitev dokument.	• Tagada KOV juhtkonna toetus digivaldkonna arendamisele ning pakkuda juhtidele sihipärasest koolitust digipädevuste tõstmiseks. • Koostada digivaldkonna arengut suunavad strateegilised dokumendid. • Töötada välja KOV digivaldkonna koostöömudel, et tagada ressursside tõhusam kasutus ja vältida tegevuste dubleerimist. • Viia läbi digivaldkonna kaardistamine, et selgitada millised digiarendused teostatakse KOVi sees, mida hangitakse väljast ning millistes valdkondades soovitakse riigi või ELVLi toetust. • Koostada koostöös ELVLiga KOV digivaldkonna arengut kajastavad mõõdikud ja teha ettepanek integreerida need portaali minuomavalitsus.ee. • Luua suurem selgus õigusruumis tehnoloogiate kasutuselevõtuks ja proaktiivsete teenuste pakkumiseks. • Määratleda igas KOVis digivaldkonna koordinaator.	• Koostada Elva valla digistrateegia ja siduda see valla arengukavaga, määratledes mõõdikud ja vajalikud ressursid. • Analüüsida KOV ametiasutuste ja hallatavate asutuste digivaldkonna probleeme ja väljakutseid ning koostada nende lahendamiseks tegevuskava.

Küberturvalisuse tagamine	KOVid ei mõista infoturbe olemust ja vajalikkust, seda peetakse tehniliseks mitte organisatoorseks probleemiks.	• Rakendada süsteemselt Eesti infoturbestandardit (E-ITS), sh viia läbi koolitused KOV töötajate baasoskuste ja teadmiste tagamiseks. • Tõsta KOV töötajate teadlikkust küberohtudest ja infoturbepraktikatest. • Taotleda KOVidele digiarenduste elluviimiseks tuge ja juhendamist riigiasutustelt, mitte piirduda üksnes järelevalvega. • Kaaluda E-ITS auditi läbiviimiseks ühise hanke korraldamist.	• Viia läbi E-ITS audit. • Teha koostööd teiste KOVidega infoturbestandardi E-ITS rakendamisel.
Andmed ja tehisintellekt	Andmete analüüsi oskused KOV juhtimisotsuste tegemiseks on ebapiisavad.	• Kaardistada KOV avalikud andmebaasid, et toetada andmepõhist juhtimist KOVides. • Arendada KOV töötajate avaandmete analüüsi- ja kasutusoskusi ning suurendada andmete kasutamist otsustusprotsessides KOVides ja nende allasutustes. • Koostada interaktiivseid kaarte Tartumaa arengute kohta (nt külastusobjektid, külastuste monitoorimine) ja kasutada neid digiteenuste arendamisel. • Arendada KOV töötajate oskusi AI tööriistade kasutamiseks KOVi tööprotsessides.	• Juurutada andmehalduse protsessid, sh andmete kirjeldamiseks, analüüsimiseks ja kasutamiseks otsuste tegemisel. • Tagada kodanikele ja ettevõtetele KOV kohta käiva teabe õiguspärane, turvaline ja kergesti kättesaadav kasutamine. • Kasutada ruumiandmeid süsteemselt valla planeerimisel ja otsustusprotsessides. • Rakendada AI võimalusi otsustus- ja tööprotsesside toetamiseks.

Teenused ja digilahendused	Digiteenuseid ei juhita ja töötajate vastavad kompetentsid on ebaühtlased. KOVides on kasutusel palju erasektori standardlahendusi, mis ei lähtu riigi ristfunktsionaalse nõuetest ja tulevikuarhitektuuri suundadest. KOVide vähene suutlikkus olla tark digilahenduste tellija/arendaja.	• Arendada e-teenuseid ja ühtlustada nende kvaliteeti, sh koolitades teenuseomanikke. • Luua KOV digiteenuste põhjal standardiseeritud teenusmallid, mida KOVid saavad võtta e-teenuste aluseks või kohandada neid vastavalt oma vajadustele. • Käivitada e-teenuste pilootprojekte digilahenduste kasutuselevõtuks KOVides ja ettevõtetes, eeldades osapoolte aktiivset panustamist, sh lahenduste testimisse ja inimressurssi. • Tellida digilahendusi KOVide koostöös ning esitada ühistaotlusi nende arendamiseks nt hariduse, sotsiaalhoolekande ja ruumiplaneerimise valdkondades.	• Tõsta töötajate teenuste arendamisega seotud kompetentse. • Juurutada digiteenuste kasutajate rahulolu mõõtmise süsteem. • Parandada digilahenduste kasutajamugavust. • Tagada KOVi kriitiliste infosüsteemide ja IT-komponentide töökindlus ja toimimine kriisiolukordades.
Koostöö ja kommunikatsioon	Digiteenuste ja -lahenduste kasutuselevõtu väga ebaühtlane tase KOVides, ei jagu raha ja inimesi, et seda ühtlaselt heal tasemel teha. KOVide tagasihoidlik koostöö digivaldkonnas	• Moodustada maakondlik digivaldkonna töörühm, kaasates ministeeriumid, RIA ja ELVLi. • Edendada digivaldkonna teadmiste ja kogemuslugude jagamist ja luua KOV ametnike rotatsioonisüsteemi digivaldkonnas. • Kaasata tudengeid ja õppejõude KOV digilahenduste arendamisse, pakkudes neile sisendeid ja ideid lõputöödeks ning praktilisteks projektideks. • Parandada kommunikatsiooni KOVide ja riigiasutuste vahel kesksete e-teenuste ning nende arendusplaanide osas.	• Rakendada KOVi e-teenuste lahendustes maksimaalselt riigi poolt pakutavaid teenuseid. • Osaleda koostöövõrgustikes ja KOV ametnike rotatsiooni-süsteemis.

Oskused ja teadlikkus	Digivaldkond ei ole KOVide jaoks prioriteetne, KOV ja hallatavate asutuste digipoliitika on mittesüsteemne. KOV töötajatel napib digipäevusi ja KOVidele on vähe digialast toetust riigiasutuste poolt. Elanike digioskused on ebaühtlased, teatud sihtrühmade juurdepääs digiteenustele on pärsitud.	• Arendada KOV töötajate teadmisi ja oskusi digivaldkonnas, sealhulgas AI võimaluste, riskide ja rakenduse osas. • Luua Digiriigiakadeemia.ee platvormil kasutusreeglid KOV töötajate koolituste läbiviimiseks. • Tõsta elanikkonna digiteadlikkust ja -oskusi, keskendudes eelkõige eakate ja vähese digipädevusega inimeste koolitamisele. • Kasutada Tartu Teaduspargi ja Tartu haridus- ja teadusasutuste AI kasutamise teadmisi ja oskusi KOV töötajate koolitamisel ja digiteenuste arendamisel. • Käivitada koolitusprogramm digivaldkonna baasoskuste, E-ITS standardi rakendamise ja infoturbe riskide maandamise tagamiseks. • Korraldada ühiselt digikoolitusi erinevatele sihtrühmadele, näiteks arukate külade koolitusprogrammi raames. • Kujundada elanike hoiakuid digitehnoloogia nutikaks kasutamiseks, näiteks Riigikantselei innovatsioonifondi toel.	• Koostada tegevuskava KOV töötajate digivõimekuste arendamiseks. • Koolitada KOV töötajaid digioskustes, sealhulgas andmete ja AI kasutamiseks (nt andmebaaside loomine, andmetega seotud privaatsuse tagamine, andmete kasutamine otsuste tegemisel jms). • Arendada kohalike elanike digiteadmisi ja -oskusi.
-------------------------------------	--	---	--

9. Järeldused

Tartumaa KOVides kasutatakse erinevaid mudeleid digivaldkonna haldamiseks ja arendamiseks. Kõige suurem potentsiaal selles vallas on Tartu linnavalitsusel, kuid oluline on, et digivaldkond muutuks strateegilise juhtimise töövahendiks kõigis KOVides maakonnas. Asjakohane on Tartumaa arengustrateegia uuendamisel pöörata senisest enam tähelepanu digivaldkonna arendamisele.

Maakondlikul tasandil on asjakohane koostada ühine digistrateegia, mis arvestab elanike vajadusi, tehnoloogilisi võimalusi ning KOV töötajate ja elanike digivõimekust. Selle elluviimist toetaks maakondliku koostöömudeli rakendamine, mille koostamise koordineerimist võiks juhtida TOL. Selleks võiks moodustada juhtrühma KOV juhtidest ja IT-spetsialistidest, kaasates ka erasektori ja ELVLi. Pilootprojektina võiks kaaluda asümeetria põhimõttel digivaldkonna ülesannete jaotust, et tugevdada KOV koostööd ja tõsta digivaldkonna suutlikkust kogu Tartumaal.

Elva valla digivaldkonna arendamiseks on oluline:

- määratleda digivaldkonna strateegiline vaade ning siduda see valla arengukavaga, sh koostada asjakohased soovitud tulemuste mõõdikud ja vajaminev ressurss;
- teha koostööd teiste KOVidega Eesti infoturbestandardi rakendamisel;
- juurutada andmehalduse protsessid, sh andmete kirjeldamiseks, analüüsimiseks ja kasutamiseks otsuste tegemisel;
- rakendada AI võimalusi igapäevatöö ja otsustusprotsesside tõhustamiseks;
- parandada digiteenuste kasutajamugavust - analüüsida olemasolevaid protsesse ja rakendada kasutajate rahulolu mõõtmist;
- osaleda KOV ja riigiasutuste digivaldkonna koostöövõrgustikes ning rakendada ametnike rotatsioonisüsteemi digivaldkonnas pädevuse kasvatamiseks;
- kavandada tegevusi ja koolitusi töötajate digioskuste arendamiseks, sh digiteenuste arendamise, andmete ja AI kasutamise osas;
- koolitada elanikke digiteadmiste ja -oskusi kasvatamiseks, eesmärgiga tagada ligipääs ja digiteenuste oskuslik kasutamine.

10. Kasutatud kirjandus

- Andmete ja tehisintellekti valge raamat 2024-2030. <https://www.mkm.ee/sites/default/files/documents/2024-02/Tehisintellekti%20ja%20andmete%20valge%20raamat%202024-2030.pdf>
- Andmeühiskond 2035 – uurimissuuna kokkuvõte. https://arenguseire.ee/wp-content/uploads/2022/12/2022_andmehiskonna-tulevik_raport.pdf
- Arenguseire Keskuse aastaraamat 2024. <https://arenguseire.ee/wp-content/uploads/2025/03/arenguseire-keskuse-aastaraamat-2024.pdf>
- Avaliku teabe seadus. <https://www.riigiteataja.ee/akt/107032023011>

- Digiühiskonna arengukava 2030.
https://mkm.ee/sites/default/files/documents/2022-04/Digi%C3%BCChiskonnna%20ARENGUKAVA_13.12.2021.pdf
- 'Dark data' is killing the planet – we need digital decarbonisation.
<https://theconversation.com/dark-data-is-killing-the-planet-we-need-digital-decarbonisation-190423>
- DigComp Framework. https://joint-research-centre.ec.europa.eu/oldpage-digcomp/digcomp-framework_en
- Digital Decade Country Report 2023 Estonia.
file:///C:/Users/rivo/OneDrive/Documents/EE_Country_report_XVZuKncwHtadUiSFcbavvskvgA_98637.pdf
- Digiühiskonna programmi aastateks 2024–2027.
<https://www.mkm.ee/sites/default/files/documents/2025-03/Digi%C3%BCChiskonna%20programm%202024-2027.pdf>
- Eesti digiühiskond 2030. https://mkm.ee/sites/default/files/documents/2022-04/Digi%C3%BCChiskonnna%20ARENGUKAVA_13.12.2021.pdf
- Eesti Linnade ja Valdade Liidu riigi eelarvestrateegia 2026-2029 ja 2026. aasta riigieelarve läbirääkimiste olulisemad ettepanekud ja selgitused.
https://elvl.ee/sites/default/files/documents/2025-04/ELVLi%20olulisemad%20ettepanekud_RE%202026%20ja%20RES%202026_2029.pdf
- Eesti regioonide majandusarengut mõjutavate uuenduste ja trendide analüüs. Arenguseire Keskus (2019). https://arenguseire.ee/wp-content/uploads/2021/03/ask_regionaalset-arengut-suunavad-trendid_veiko-sepp-1.pdf
- Elva valla arengukava 2025-2030 ja eelarvestrateegia 2025-2028.
<https://www.riigiteataja.ee/aktiis/4081/0202/4019/Elva%20valla%20arengukava%202025-2030%20ja%20eelarvestrateegia%202025-2028.pdf#>
- Elva valla rahulolu uuring 2025.
- e-riigi harta.
https://www.riigikontroll.ee/Riigikontrollipublikatsioonid/Muudpublikatsioonid/E_harta/tabid/305/language/et-EE/Default.aspx
- Euroopa digistrateegia Shaping Europe's Digital Future. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies>
- European Declaration on Digital Rights and Principles. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/european-declaration-digital-rights-and-principles>
- Euroopa Parlament (2006). Nõukogu soovitus võtmepädevuste kohta elukestvas õppes. COM/2018/024 final – 2018/08 (NLE). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1572259048202&uri=CELEX%20:52018DC002>
- IT-turvameetmete süsteemi rakendamine kohalikes omavalitsustes.
<https://www.riigikontroll.ee/tabid/206/Audit/2466/language/et-EE/Default.aspx>
- Kohalike omavalitsuste info- ja kommunikatsioonitehnoloogia arengukava 2020-2023. https://elvl.ee/sites/default/files/documents/2023-11/KOV%20IKT%20arengukava%2020-2023%20%287.02.20%29_kodulehelt.pdf

- KOV-ide poolt elanikele teenuste osutamiseks kasutatavate peamiste infosüsteemide analüüs. Lõpparuanne. Proud Engineers OÜ. (2022). <https://elvl.ee/sites/default/files/documents/2024-02/KOV%20IS%20anal%C3%BC%C3%BCsi%20l%C3%B5pparuanne.pdf>
- KOV IT keskne koordineerimine ja digipööre. Regionaalarengu väljakutsed digiühiskonna arengukavas, Tallinn. Eesti Linnade ja Valdade Liit. (2019).
- Kuntien digitalisaatiokartoitus 2024. <https://www.kuntaliitto.fi/julkaisut/digitalisaatiokartoitus-2024/10-tekoalyratkaisujen-hyodyntamisen-nykytila-ja-nakymat>
- Küberturvalisuse seadus (2022). <https://www.riigiteataja.ee/akt/106082022018>
- Leanway. (2020). SWOT analüüs ja põhimõtted selle koostamiseks. Leanway. <https://leanway.ee/swot-analuus/>
- Leanway (2022). SMART mudel eesmärkide sõnastamiseks. Leanway. <https://leanway.ee/smart-mudel/>
- Nutikas Eesti". Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liidu visioon infoühiskonnast 2035. <https://itl.ee/wp-content/uploads/2023/05/itl-visioon-fin-2035.pdf>
- Personaalne riik. <https://mkm.ee/personaalneriik>
- Peppard, J., Lambert, R., & Edwards, C. (2000). Whose job is it anyway?: organizational information competencies for value creation. Information Systems Journal, 10(4), 291–322. <https://doi.org/10.1046/j.1365-2575.2000.00089.x>
- Sakkeus, L., Tambaum, T. (2025). Pilk hallile alale. SHARE 2015 uuringu tulemused. <https://www.tlu.ee/public/pilkhallilealaleteinepdf>
- Sisendi kogumine arengukava „Eesti digiühiskond 2030“ uuendamiseks. <https://mkm.ee/sites/default/files/documents/2024-01/D%C3%9CAK%20uuendamine.pdf>
- Smart City Oulu. <https://oulu.com/en/smartcityoulu/>
- Smart communities in the Nordic-Baltic region: A literature review. <https://pub.nordregio.org/wp-2025-3-smart-communities-in-the-nordic-baltic-region/3-background-and-terminology.html>
- Strateegia „Eesti 2035“. <https://valitsus.ee/strateegia-eesti-2035-arengukavad-ja-planeering/strateegia>
- Tartumaa arengustrateegia 2040. <https://www.tartumaa.ee/arendus/maakonna-arengustrateegia-2040>
- Tartumaa arengustrateegia 2040 tegevuskavas 2024-2027. https://media.voog.com/0000/0046/8927/files/Tartumaa_arengustrateegia_tegevuskava_2024-2027.pdf
- Teenuste korraldamise ja teabehalduse alused. (2022). <https://www.riigiteataja.ee/akt/119052022008>
- Trendide ruumilise mõju analüüs- Üleriigilise planeeringu alusuuring. Lõpparuanne. RAKE, 2023. https://skytte.ut.ee/sites/default/files/2023-05/%C3%9Cleriigiline%20planeering%202050%20trendiuuring_L%C3%B5pparuanne%202023_0.pdf

- Vabariigi Valitsuse koalitsioonilepe 2025-2027. <https://valitsus.ee/valitsuse-eesmargid-ja-tegevused/valitsemise-alused/koalitsioonilepe-2025-2027/koalitsioonilepe-2025-2027>

Lisad

Lisa 1. Digipoliitika Elva valla arengukavas ja Tartumaa arengustrateegias

Elva valla arengukava 2025-2030 ja eelarvestrateegia 2025-2028⁴² loob laiapõhjalise raamistiku Elva valla tuleviku kujundamiseks. Arengukava põhitekstis on ühe arengulise väljakutsena märgitud teenuste digitaliseerimine. Otsest eesmärki digivaldkonnale eele ei ole seatud, kuid selleks võiks olla saavutada võimekus otsuseid tehes toetuda kvaliteetsetele andmetele.

Arengukava **tegevuskavas 2024-2030** on eesmärkide ja alaeesmärkide all toodud välja digivaldkonnaga seotud järgmised tegevused.

Eesmärk 1. Elva vallas väärtustatakse õppijakeskset haridust ja kvaliteetset noorsootööd. Vastutaja: Haridus- ja kultuuriosakond.

Alaeesmärk 1.2 Kodulähedases koolis on loodud huvitav, kaasahaarav ja tänapäevane õpikeskkond ning pakutakse konkurentsivõimelist haridust.

- 1.2.5 Haridusasutuste innovaatiliste lahenduste, digiõppe ja haridustehnoloogiate rakendamine.

Eesmärk 2. Elva vald toetab elanike heaolu, tervist ja iseseisvat toimetulekut.

Vastutaja: Sotsiaal- ja terviseosakond.

Alaeesmärk 2.4 Eakatele ja puudega inimestele on korraldatud kvaliteetsed sotsiaalteenused.

- 2.4.10 Infotehnoloogiliste lahenduste piloteerimine ja kasutuselevõtmine sotsiaalteenuste osutamisel.

Eesmärk 3. Elva vallas on rikkalik spordi- ja kultuurielu. Vastutaja: Haridus- ja kultuuriosakond; Arengu- ja planeeringuosakond; Vallamajandusosakond.

Alaeesmärk 3.2 Raamatukogude arendamine kogukonnakeskusteks.

- 3.2.2 Raamatukogude kui infokeskuste arendamine (avalikud internetipunktid, turismiinfo, kaugtöökohad raamatukogu ruumides).

Alaeesmärk 3.4 Rahvakultuur säilib ning kohalikku mälu talletatakse.

- 3.4.1 Valla digitaalse foto- ja filmiarhiivi asutamine virtuaalmuuseumi vormis.

⁴² <https://www.riigiteataja.ee/aktiis/4081/0202/4019/Elva%20valla%20arengukava%202025-2030%20ja%20eelarvestrateegia%202025-2028.pdf#>

Eesmärk 4. Elva vallas on parim elu- ja ettevõtluskeskkond. Vastutaja: Vallamajandusosakond; Arengu- ja planeeringuosakond.

Alaeesmärk 4.3 Tehnovõrgud ja teed on kaasajastatud.

- 4.3.2 Kergliiklusvahendite avalike parkimiskohtade ja muu vajaliku taristu arendamine (sh ka elektrijalgrattad ja tõukerattad).
- 4.3.6 Kogu vallas kiire interneti kättesaadavuse parandamine koostöös riigiga.
- 4.3.9 Elektriautode laadijate võrgustiku loomine koostöös erasektoriga.

Alaeesmärk 4.4 Majandatakse säästlikult arvestades tegevuste keskkonnamõjusid.

- 4.4.4 Hoonete energiasäästlikkuse suurendamine ja alternatiivsete energiaallikate kasutuselevõtt.

Alaeesmärk 4.5: Planeerimistegevus on strateegiliselt läbimõeldud ning jätkusuutlik.

- Digitaalsete andmekogude loomine ja kättesaadavuse suurendamine, asjaajamise lihtsustamine.

Alaeesmärk 4.6 Tagatud on turvalisus.

- 4.6.5 Avalikku ruumi valvekaamerate paigaldamine.

Alaeesmärk 4.8 Transpordikorraldus on paindlik ja vastab elanike liikumisvajadustele.

- 4.8.1 Nutikate ja innovaatiliste lahenduste kasutamine sõiduinfo saamiseks, pidev liinivõrgu monitoorimine.

Alaeesmärk 4.9 Ettevõtluskeskkond on atraktiivne.

- 4.9.2 Tingimuste loomine kaugtöökohtadeks ja ettevõtjatele rendi- ja koostööpindadeks.

Eesmärk 5. Elva vald on tuntud positiivse mainega sihtkoht. Vastutaja: Arengu- ja planeeringuosakond, kommunikatsioonijuht, vallavalitsus.

Alaeesmärk 5.1 Toimub ühtne ja läbimõeldud turundus Elva valla tutvustamiseks.

- 5.1.1 Turismiinfo parandamine ja koondamine - erinevate kaardimaterjalide koostamine, infoviitade ja -stendide paigaldamine.
- 5.1.5 Elva valla kultuurisündmuste, MTÜ-ja seltsimajades toimuva ühine turundamine.
- 5.1.6 Interaktiivsete lahenduste kasutamine piirkondades, et tagada info levitamise ja turundusvõimalused ka maapiirkondades (nt LED ekraanid, vastava platvormi väljatöötamine).

Eesmärk 6. Elva vald on hästi juhitud aktiivsete kogukondadega vald. Vastutaja: Vallavalitsus, finantsosakond, kantselei.

Alaeesmärk 6.1 Kogukonnad on aktiivsed ning kaasatud valla juhtimisse.

- 6.1.9 Koostöös kogukondadega eakate ja abivajajate toetamine (sh digipädevuste tõstmine, vabatahtlike seltsiliste projekt).

Alaeesmärk 6.2 Rakendatakse avatud valitsemise põhimõtteid.

- 6.2.2 Kogukonna kaasamine otsustamisse, sealhulgas mugavate e-lahenduste abil.
- 6.2.3 Infokanalite arendamine kasutajamugavuse tagamiseks ja arendamiseks.
- 6.2.4 Kasutajamugava ligipääsu tagamine vallavalitsust ja volikogu puudutavale teabele (veebileht, VOLIS, kommunikatsioonistrateegia).

- 6.2.6 GIS-tehnoloogia võimaluste kasutamine koostöös ja infovahetuses, et andmekogud oleks avatud ja paindlikult ühendatavad ning vajalik info oleks kõikidele organisatsiooni töötajatele ja partneritele igal ajal kättesaadav.
- 6.2.8 Valla juhtimissektoris on rakendatud kaasaegsed ja asjakohased küberturvalisuse meetmed tagamaks täiemahulist riiklike infotehnoloogiliste lahenduste kasutamist.

Alaeesmärk 6.4 Sihtgrupid on kursis valla infoga sobivate infokanalite kaudu.

- 6.4.2 Valla sotsiaalmeedia kanalite aktiivne kasutamine info edastamiseks.
- 6.4.3 Innovaatiliste lahenduste kasutamine info operatiivseks levitamiseks (podcast jms).
- 6.4.5 Valla veebilehe süsteemne arendamine ja haldamine.

Kokkuvõtteks. Elva valla arengukava analüüs näitas, et kuue eesmärgi raames on markeeritud 24 digiteemadega seotud tegevust, mis jagunevad omakorda erinevatesse valdkondadesse. Digilahenduste vajadust nähakse hariduses, sotsiaalis, kultuuris, taristus, ettevõtluses, liikumiskeskonnas, planeerimises, valitsemises ja turunduses. Kahjuks ei selgu, milliseid konkreetseid digitegevusi soovitakse arendada, kes on võimalikud partnerid ja kui palju on selle tarvis kavandatud ressursse. Kindlasti oleks eesmärkide seadmisel olnud abi SMART mudelist, millest lähtuvalt peavad sõnastatud eesmärgid vastama järgmistele omadustele: konkreetne, mõõdetav, saavutatav, asjakohane ja ajaliselt ohjatud. Positiivne, et arengukavas on määratletud eesmärkide lõikes vastutajad. Tervikuna saame järeldada, et digivaldkond on valla arendustegevustes küll esindatud, kuid pigem suure üldistusena ja teenustele keskendatuna. Seirenäitajate hulgas digivaldkonda pole. Samuti näitab analüüs, et digivaldkonna arenguks vallal terviklik digipoliitika puudub. Arengukavast ei selgu valla võimekus digivaldkonnaga tegeleda, et info- ja kommunikatsioonitehnoloogia oleks tööriist valla eesmärkide saavutamiseks. Oluline on analüüsida ja hinnata, kas ja millises ulatuses digilahendused saavad/peavad toetama Elva valla üldiste eesmärkide saavutamist.

Tartumaa arengustrateegia 2040⁴³ üks läbivatest põhimõtetest on uuenduslikkus, mida määratletakse kui Tartumaa eri paiku, sektoreid ja tegevusvaldkondi iseloomustavat julgust katsetada uusi ja tulevikku suunatud lahendusi, mis tõstavad elu- ja ettevõtluskeskkonna kvaliteeti. Digiteemadele viidatakse strateegias tegevussuunas 1.2.4, mille sisuks on kultuuri ja loovuse sidumine kogukondade ja piirkondade arenguga läbi uute tehnoloogiate oskuslik rakendamine kultuurivaldkonnas, tegevussuunas 2.4.5 valguskaablil põhineva kiire internetiühenduse loomine ja arendamine maapiirkonnas kuni lõpptarbijani; tegevussuunas 3.2.1. Tartumaa kui Eesti kaugtöökohtade pealinna väljaarendamine; tegevussuunas 3.2. ettevõtete digitaliseerimine ja nutikate lahenduste ühisloome; tegevussuunas 3.4.2 ettevõtjatele suunatud info, tugiteenuste kvaliteedi ja uute teenuste arendamine läbi digitaliseerimise.

Strateegia osas, mis käsitleb Tartu linnapiirkonda, on tegevusena toodud innovatiivsete ning linnakeskkonna kvaliteeti parandavate digi- ja rohelahenduste kasutuselevõtmine, mis hõlmab kõikvõimalikke uusi algatusi, digi- ja rohelahenduste väljatöötamist (nt

⁴³ <https://www.tartumaa.ee/arendus/maakonna-arengustrateegia-2040>

linnapiirkonna rohevõrgustike arendamine), piloteerimist. Tartumaa arengustrateegia 2040 tegevuskavas 2024-2027⁴⁴ otseselt investeringuid digivaldkonda kavandatud ei ole.

Kokkuvõtteks. Tartumaa arengustrateegias on digiteema käsitus fragmentaarne, pigem markeeritud kui teatud valdkondade arengutega paratamatult kaasnev osa. Samuti ei selgu, et millistest konkreetsetest vajadustest tulenevalt digiteemadega täpsemalt tuleb tegeleda ja kes neid peaksid konkreetsetelt ellu viima. Selgusetuks jääb kui palju ressursse, nii materiaalseid kui mittemateriaalseid, oleks digivaldkonna arenguks maakonnas vaja. Kuna arengustrateegia elluviimine on kõigi Tartumaa kohalike omavalitsuste ja koostööpartnerite ühine huvi, sh koostöö keskvalitsusega, siis on vajadus püstitada nii digivaldkonna visioon ja ülesanded maakondlikul tasandil tervikuna kui määratleda valdkondlikud digipoliitikad, eesmärgiga tagada arengustrateegias püstitatud Tartumaa visiooni saavutamine - nutikas, kestlik ja kaasav Tartumaa on üks Euroopa kõrgeima heaoluga elu- ja ettevõtluskeskkond.

Lisa 2. Digivaldkonna areng Elva vallas, fookusgrupi intervjuu

Aeg: 15. mail 2025

Koht: Elva vallavalitsus

Osalejad: Piret Arusaar - TOL projekti esindaja, Sirli Pippa - arendusspetsialist, Margus Ivask - arendusjuht, Priit Värv - vallavanem, Heiki Hansen - abivallavanem (haridus ja sotsiaal), Salle Ritso - vallasekretär, Kayvo Kroon - info- ja kommunikatsioonitehnoloogia nõunik, Kullo Laos - geoinfospetsialist, Gerda Kiipli-Hiir - sotsiaal- ja terviseosakonna juhataja, Veiki Ojaperv - kommunikatsioonijuht, Hegri Narusk - vallamajandusosakonna juhataja.

1. Tervitus, Sirli Pippa

2. Projekti lühitutvustus, Rivo Noorkõiv (vt slaidid)

3. Arutelu, moderaator: Rivo Noorkõiv

- **Kas IT (laiemalt digi) on vallas ainult tehnoloogia (riistvara, tarkvara, võrk) või ka andmed, inimesed, infoturve ja protsessid-teenused? Kas IT täidab ainult nn miinimumnõudeid, st hoiab tööks vajalikud seadmed ja infosüsteemid töökorras või on digivaldkonnal oluline roll ja seos ka organisatsiooni põhieesmärkide täitmisega?**

Elva valla digivõimekus on heal tasemel. Valdkonna arengu olulisus on töötajate poolt teadvustatud. Valla digiareng on suunatud ennekõike kasutada olevate digivahendite kasutamise oskuste laiendamisele, olla ajaga kaasas. Süsteemset digivaldkonna arengut valla juhtimises pole eesmärgistatud.

Probleemiks, et riiklikud registrid pole kasutajasõbralikud (Ehitusregister, STAR, Arno jt)

⁴⁴ https://media.voog.com/0000/0046/8927/files/Tartumaa_arengustrateegia_tegevuskava_2024-2027.pdf

ja süsteemid ei suhtle omavahel (Arno, Stuumium). Palju on vaja teha nõ käsitsitööd. Keeruline on sisestatud andmete põhjal analüüsi kättesaamine -tagasiside registriandmetest on nõrk, mis pärsib ka teadmistel põhineva poliitika elluviimist.

- **Kas digivaldkond on vallas strateegilise planeerimise fookuses ja toetab valla arengut, sh arengukava täitmist, tervikuna? Kas Elva vald ise loob uusi digilahendusi teenuste/toodete arendamiseks ja juhtimiseks? Tooge näited digilahenduste kasutamisest oma vallas.**

Strateegiline arenguvaade digivaldkonnas on vallas sõnastamata. Vaja on vastata küsimusele, et mida KOVilt oodatakse?

Elva vallal on kasutuses geoportaal, aktiivselt tegeletakse ruumiandmetega ja nende rakendamisega planeerimisalases tegevuses. Oluline on kasutada programmide poolt pakutavate tööriistade võimalusi, endal IT arendusteks võimekust ja rahalisi vahendeid ei ole. Ka puudub kompetents, et tagada arendustegevusega seotud protseduuride täitmine. Seega teenuste arendamine toimub kasutada oleva tarkvara oma vajadusteks kohandamise baasil. Tehakse erinevaid analüüse andmetega. Valla kommunikatsiooni puhul on kasutatud AI abi.

Elva vald teeb digialast koostööd Tartu linnaga. Maakonna tasandil digikoostöö KOVide vahel puudub - TOL võiks seda rolli täita. Näiteks teha KOV üleseid ühishankeid, koos soetada tark- ja riistvara. Saaks paremat hinda. Samas selline koostöö eeldab KOVide tugevat digiteadmist ja vastastikku usaldust. Praegu on KOVides kasutamisel erinevad lähenemised digivaldkonnas, kasutatakse erinevaid tööriistasid.

Elva vald kasutab volikogu istungite virtuaalkeskkonnas läbiviimise võimalusi. Sotsiaalvaldkonnas on koduhooldustöötajatel programm, mis lihtsustab oluliselt nende tööd ja võimaldab valdkonna paremat juhtimist.

- **Kuidas digivaldkond on sidestatud teiste valdkondlike arendustega vallas? Kas vallas on piisavalt digikompetentse, et kavandada ja pakkuda võimalusi digilahenduste rakendamiseks valla üldiste ja valdkondlike eesmärkide saavutamiseks, protsesside korraldamiseks ning vajalike toodete/teenuste loomiseks ja arendamiseks?**

Pigem iga valdkond tegeleb oma teemadega. Näiteks andmetega. Otse midagi tegemata programmide puudumise tõttu ei jää. Dokumendihalduse süsteemiga on tõsiselt tegeletud, ka töötajaid on koolitatud. Kõik ametnikud võiksid olla läbinud küberturvalisuse koolituse – nõ digipädevuse baastaseme. IT valdkonnas on pidevad muutused ja sellega kursis olemine võiks toimuda KOV üleriigilise koolitusprogrammi raames. Praegu iga töötaja teeb koolitust vastavalt oma äratundmisele – õpiampsude põhine lähenemine. On olnud AI koolitus kõigile vallavalitsuse töötajatele. Kõik töötajad võiksid osata pimesi trükkimist- aitaks tööd tõhustada.

- **Kas valdkonnajuhid ise püstitavad digilahenduste kasutamiseks või teenuste/toodete digitaliseerimaks eesmärged ja oskavad nende suunas liikuda? Milline on koostöö IT ja valdkonna juhtide vahel?**

Vallas on arutatud, et kuidas digivahendeid paremini töös kasutada. Põhimureks on aja puudumine, nõ töölaud on jooksvaid teemasid täis. Igal valdkonnal on oma reeglid, tuleks standardid ära kirjeldada.

Vallavalitsuses on olnud suur personali voolavus. Digivaldkonna süsteemne arendamine eeldab töötajate stabiilsust, saavutada koostööst ka sünergiaid.

Digiteenuste arendamine peab olema kasulik. Praegu on palju bürokraatiat, mis tuleb läbida, et kõik digisammud oleksid õigusaktidega kooskõlas. Kõige selle tulemusena pole päris kindel, et tekib kasu. Näiteks oli Elva vallas oli kasutusel teavitamise äpp. Äpp peaasjalikult suleti seetõttu, et arendus oleks läinud ebamõistlikult palju maksma ning seda raha vald ei leidnud. Ka ei vastanud äpp ligipääsetavuse nõuetele. Kuna samal ajal vahetusid ka kommunikatsioonijuhid, siis äpi kasutatavus ja selle kaudu teavitamine oli pigem minimaalne, mistõttu ei olnud omal ajal palju raha nõudnud investeeringust just ülemäära raske loobuda.

- **Milliseks hindate töötajate digipädevuste taset oma vallas? Kas töötajaid koolitatakse süsteemselt digiteemadel, näiteks teenusedisaini (digilahenduste kasutamine teenuse arenduses), andmekorraldus, küberturvalisus, teenusjuhtimine?**

Digipädevused on töötajatel baastasemel olemas. Kasutatakse valla IT spetsialisti teadmisi ja oskusi. Näiteks dokumendihalduse korraldamine, ligipääsud andmetele, failide jagamine jms.

- **Kas ja milline on tehisintellekti kasutamiskogemus oma tööülesannete täitmisel?**

AI kasutamine on praktikas- näit. kirjadele vastamisel, kommunikatsioonis. Ka lastakse koostada AI poolt tekste, ka õigekirja kontrollimine. Iga töötaja on teinud ise oma vajadustest lähtuvalt AI kasutamise otsuseid ja ka sellele vastavalt digivõimalusi õppinud.

- **Kas ja mil määral on valla töötajad teadlikud infoturbe põhimõtetest ja võimalikest riskidest?**

Kõik valla võtmeisikud, sh hallatavate asutuste juhid, on läbinud infoturbe koolituse.

- **Kas andmetega tegeletakse süsteemselt või pigem on see juhuslik (iga valdkond tegeleb oma andmetega ise)? Kas ja mis kujul toimib andmete analüüs?**

Andmete kasutamine lähtub konkreetse valdkonna vajadustest. Ristkasutuses on ruumiandmed. Probleem on riiklike registritega- sisestad sinna andmeid aga analüütilist tagasisidet ei saa.

- **Millised on digivaldkonna tugevused ja nõrkused Elva vallas? Millise hinnangu te digivaldkonna olukorrale vallas tervikuna annate (5 palli süsteemis 5 - väga hea)?**

Tugevused: ametnike baastaseme digipädevused; digientusiastid, kes tegelevad digiteemadega.

Nõrkused: digivaldkonna pikaajalise visiooni puudumine; digivaldkonna arendamiseks raha planeerimine; infrastruktuuri mahajäämus, et digilahendused toimiks andmeside asutustega; lahenduste killustatus- suur rahakulu.

Hinde paneks tugeva nelja (viie palli süsteemis, maksimum 5).

- **Millised on digivaldkonna arengu vajadused Elva vallas? Põhjendage.**

Digivaldkonnale eelarverida; digisüsteemide audit ja digiteenuste ühte koondamine kasutaja vaatest – ühe ukse põhimõte (killustatuse vähendamine); rutiinsete protseduuride automatiseerimine- vähem mõtestamata tööd; AI kasutuselevõtmine, näiteks kirjadele vastamisel; IT valdkonnas praegu üks inimene- tema panusest sõltub palju ja vajadus tagada tegevuste järjepidevus; klienditoe süsteemi arendamine (sisestus, juurdepääsud, korduvate probleemide kirjeldused, andmete jagamine jms.

- **Mida tuleks digivaldkonna võimekuse tarvis vallas järgmisel kolmel aastal kindlasti ära teha?**

Programmide kasutusvõimaluste maksimaalne kasutuselevõtt; digilahenduste kasutuselevõtt avalikus ruumis teenustele juurdepääsuks (näiteks mänguväljakud); traditsiooniliste infostendide asendamine digilahendustel põhinevatega, sh reaajas info kuvamine. Elanike, eriti eakate, digikompetentsi kasvatamine. Elanikele digilahendite kättesaadavaks tegemine- näiteks arvuti rentimine jms. Digioskustes elanike vahel lõhed ei tohiks kasvada.

Lisa 3. Intervjuud digiteemal Tartumaa KOVidega

Intervjuud Tartumaa viie KOV esindajatega digivaldkonnas arengu selgitamiseks näitasid, et KOVide võimekused digivaldkonnas on väga erinevad.

1. Eristada saab KOVides kolme toimemudelit:

- KOVis endal puudub struktuuris täiskohaga digiteemal vastutaja, vaid see on jagatud eri töötajate ülesannete vahel. Digitaristu lahendused ostetakse sisse erasektorilt (Peipsiääre, Luunja, Nõo näide).

- KOVis töötab üks täiskohaga IT spetsialist, jõudumööda tegeletakse valdkondades arendustega (GIS, haridus ja sotsiaalia valdkonnas turul pakutavate programmide kasutamine jms) (Kambja näide).
 - KOVis töötavad digivaldkonna infrastruktuuri töötajad ja e-teenuste arendajad, vajadusel ostetakse digilahenduste teenuseid turult lisaks (Tartu näide).
2. Digivaldkond on KOV juhtimises küll tähtsustatud (oluline on juhtkonna kompetents), kuid strateegiline pikaajaline vaade KOV digivaldkonna arendamisest puudub, va Tartu linnavalitsuses, kus on viidud läbi digivaldkonna enesehinnang ja koostamisel on Tartu linna digistrateegia. KOVid tegelevad Eesti infoturbestandardile (*E-ITS*) üleminekuga.
 3. Kõik KOVide intervjueeritavad on arvamusel, et diginõuded on miinimumtasemel tagatud. Intervjueeritud KOVidest omab iseseisvat digiteenuste arendamise võimekust ainult Tartu linnavalitsus, mis ei tähenda, et teistes KOVides digivaldkonna arengutega ei tegeletaks. Initsiatiivid jäävad üksikute töötajate tasemele ja kasutatakse sisseostetud e-lahendusi. Digiandmete ja teenuste kasutamisel on keskne teema, et ollakse teadlikud valdkonnaga seotud õigusaktidest ja on omandatud oskused kasutatavate digilahenduste võimaluste maksimaalseks kasutamiseks tööülesannete täitmisel. Näiteks KOV ruumiandmete kasutamine ja nendega seoste loomine eri valdkondade andmepõhiste otsuste tegemiseks. Põletav teema on andmehaldus – alates andmete tekkest kuni arhiveerimiseni, nendega seotud õigusraamistikus salgus. KOVidel ise arendusi luua on rahaliselt kallis ja turul on olemas erinevate valdkondade ülesannete täitmiseks heatasemelised e-lahendused – EVALD, Haudi jt.
 4. Oluline on omada kompetentsi turul pakutavate digilahenduste sisse ostmiseks, selleks vajalike lähteülesannete koostamiseks ja sisse ostetavate teenuste kvaliteedi hindamiseks.
 5. KOVid hindavad oma töötajate digivõimekust kõrgeks- üldine hinnang neli punkti (viie palli süsteemis, maksimum).
 6. AI kasutamine ametnike poolt põhineb ennekõike isiklikel otsustel ja pädevustel. AI abi kasutatakse näiteks kirjadele vastamisel, valdkondlike ülesannete lahenduste otsimisel jms.
 7. Positiivne, et valla/linna digivaldkonda on integreeritud ka KOV hallatavate asutuste digivaldkonnas toimuv, seda ennekõike digitaristu ühise haldamise vaatest. Aktuaalsemaks on muutunud digiteema ühiste tarkvarahangete ja andmete kasutamise vaatest, samuti töötajate koolitamisega. Probleemiks on ametkondlik killustatus, erinevad nõuded jms mille tulemusena digilahenduse kasutuselevõtmine on bürokraatlik ja on näiteid kus digilahendused ei too kaasa töö tõhustamist vaid tekitavad lisaprobleeme.
 8. Intervjueeritud KOVide näitel on e-teenuste omal jõul arendamise võimekus ainult Tartu linnavalitsusel. Otsitakse linna vajaduste lahendamiseks e-teenuste põhiseid lahendusi, sh koostöös Tartu maakonnas olevate teadus- ja arendusorganisatsioonidega (Arvutiteaduste Instituut, Tartu Teaduspark jt.).
 9. KOVide lõikes on suured vahed digivaldkonna inimressursis ja rahastamises.
 10. KOV digivaldkonna arenguks on oluline kasvatada elanike ja ettevõtjate teadlikkust digiteenuste kasutamisest. Samuti tagada digiteenustele juurdepääs, näiteks eakatele digipädevuste õpetamine jms.

Ettepanekud

- KOV juhtkonna toetuse tagamine digivaldkonna arendamiseks, juhtide koolitamine digivaldkonnas.
- KOV digivaldkonna strateegilist olulisust ja töömahtu arvestades peaks igas KOV struktuuris töötama vähemalt üks täiskohaga digivaldkonna spetsialist.
- Digivaldkonnas ametnike digivõimekuse arendamine – vaja on koolitusi näiteks andmeturbe valdkonnas, andmehalduses, koolitused baasoskuste/teadmiste tagamiseks näiteks E-ITS standardi täitmise teemal jms.
- Infoturbe auditi hanke ühine läbiviimine ja ülemineku toetamine E-ITS standardile. Kutsuda ellu ühine koolitusprogramm baasoskuste/teadmiste tagamiseks digivaldkonnas, E-ITS standardi juurutamiseks, infoturbe riskihalduse tegemiseks jms. Selles on oluline KOVidele toetus riigiasutuste poolt, KOVide juhendamine ja abi, mitte ainult järelevalve.
- Riigi digiühiskonna arengukava elluviimiseks koostada KOV digivõimekuste kasvatamise tegevuskava.
- Toetada elanike digipädevuste arendamist, sh KOV digilahenduste aktiivset kasutamist. Oluline on teada ja levitada KOV praktikaid, vähendada KOV digivaldkonnas oleva taseme erinevusi.
- Luua spetsiaalne avaliku sektori kinnine süsteem, kus on selged reeglid kuidas saab erinevaid riiklikke registreid ja andmebaase kasutada, anda töötajatele luba registritele ligipääsuks jms.
- Viia KOV koostöös läbi KOV infoturbe auditi hanked, et tagada üleminek E-ITS standardile.
- Osta KOV koostöös erasektori poolt kasutatavaid e-teenuseid ja digilahendusi, samuti koos taotlusi nende arendamiseks. Näiteks hariduse, sotsiaalia, ruumiplaneerimise valdkondades.
- Käivitada pilootprojekte, näiteks asümeetria põhimõtte rakendamiseks digivaldkonnas, st kõik KOVide ei pea kõiki ülesandeid ühtemoodi täitma vaid osa ülesandeid kas tehakse koostöös või kohustuslikus korras.
- Teenuspõhise juhtimise omaksvõtmine KOVides, kasvatada selleks KOV töötajate digialast ekspertiisi. Teenuseomanike kompetentside kasvatamine-keskne teema ka teenuste kirjelduste koostamine ja teenuste kasutajasõbralikumaks muutmine (ELVL IKT kompetentsikeskusega koostöö). Teenuste baastaseme loetelu koostamine.
- Andmepõhise otsustuste tähtsuse ja rakenduste kasv. Andmete kirjeldamine, kvaliteedi tagamine, vastavate protsesside juurutamine, andmeomanike pädevuste tõstmine.
- Hallatavate asutustega digivaldkonnas koostöö arendamine, ühtse digitaristu kasutamise laiendamine, samuti e-teenuste arendamine.
- Teadmiste ja praktikate jagamine KOV töötajate vahel digivaldkonnas toimuva kohta. KOV ametnike rotatsioonisüsteemi arendamine.

- KOV koostöömudeli väljatöötamine, mis aitaks vähendada ressursside dubleerimist ja luua rohkem taaskasutatavaid lahendusi, et niigi väheseid ressursse saaks kasutada mõistlikult ja oleks kergem digilahendusi rakendada ja kasutusele võtta. Alustades lihtsamatest teenuse e-vormidest Spokus, erinevate riigi poolt ette nähtud raamistike ja standardite kohandamisest KOVidele ja lõpetades uute infosüsteemide ja digilahenduste kasutuselevõtuga. Näiteks kui riik arendab uut dokumendihaldussüsteemi, siis luua selgus kuidas KOVid seda kasutama saavad hakata. Riik on arendanud koolituskeskkonnana digiriigiakadeemia.ee ja luua reeglistik kuidas KOVid saaksid seda kasutada oma töötajatele koolituste pakkumiseks.
- KOVi digiteenuste põhjal teha n-ö “teenusmalle”, mida KOVid saaksid teenuste digitaliseerimisel aluseks võtta ja endale sobivaks kohandada. Näiteks kui KOV soovib oma teenuse muuta digiteenuseks, saaks vaadata, kuidas teenusmalli puhul protsessid on lahendatud.
- KOVid Tartumaal võiksid teha digivaldkonna arendamisel rohkem koostööd. Seda võiks koordineerida Tartumaa Omavalitsuste Liit. Oluline on, et aruteludesse on KOV juhtidele lisaks kaasatud KOV digivaldkonna töötajad või töötajad, kes selle valdkonna tegevusi koordineerivad või sisulisi tegevusi teevad.

Intervjuu kokkuvõte 1

Intervjueeritav Pille Marmor, Luunja vald
 Intervjueerija: Rivo Noorkõiv, OÜ Geomedia
 Aeg: 13.05.2025
 Kell 09.00-9.43 Teamsis

Sissejuhatus, lühike projekti tutvustus.

Intervjuu

1. Milline on IT, laiemalt digivaldkonna roll Teie KOV organisatsiooni arengus - kas ainult nn miinimumnõuded, st hoida tööks vajalikud seadmed ja infosüsteemid töökorras või on digivaldkonnal oluline roll ja seos ka KOV organisatsiooni põhieesmärkide ja KOV arengukava strateegiliste suundade täitmisel?

Digivaldkond on vallas jagatud vastutus. Vallasekretär koordineerib ja juhib. Mina töotan teabehaldusspetsialistina. Vallas on pigem olukord, et tagatakse miinimumtase, mis tuleneb vastavatest seadustest. Strateegiline vaade digivaldkonna arengule vallas puudub. ELVL IKT kompetentsikeskusega pole koostööd.

2. Mitu inimest IT (digi)valdkonnas Teie KOVis töötab? Milline on digivaldkonnas eesmärgi püstitus? Kas tööülesanded on selgelt määratletud, millised on otsustamise õigused ja kas on oma eelarve?

Kokku on vallas digivaldkonnas kaks inimest. Lisaks ostetakse teenust ettevõttelt Kaughaldus OÜ (pakuvad IT tuge nii kaugtööna kui vajadusel käivad kohal). Tööülesanded on jaotatud. Olemas on digivaldkonna eelarve umbes 30 000 eurot.

3. Kas teie KOV on ise loonud uusi digiteenuseid/tooteid oma elanikele/ettevõtjatele? Kui jah, siis tooge näiteid, mis teenused/tooted need olid ja kellega koos need välja töötati?

Eraldi digiteenuseid pole vald loonud. Pole ka otsest vajadust selleks olnud. Kasutame riigi poolt pakutavaid e-teenuste võimalusi.

4. Mida tuleks digivaldkonna arengu tarvis teie KOVis kindlasti teha, et luua uusi võimekusi ja käia ajaga kaasas? Näiteks tehisintellekti kasutamiseks?

AI kasutusele võtmine ametnike poolt oma töös on asjakohane. Näiteks elanike tüüpküsimustele vastamiseks, juhendamiseks.

Andmete kasutamisel on hulganisti takistusi. Suuresti teemad, mis on seotud isikuandmete kaitsega. Vajalik on tagada kinnine süsteem, et võõrad ei pääseks andmetele ligi (näit. kohtuasjad sotsiaalvaldkonnas, planeeringute ja maatehingute menetlemine jms). Asjakohane on luua spetsiaalne avaliku sektori kinnine süsteem, kus on selged reeglid kuidas saab erinevaid registreid ja andmebaase kasutada, anda luba ligipääsuks.

5. Milliseks te hindate oma KOV kolleegide digivõimekust ja -pädevust, soovi digivaldkonna arendamise kaudu oma valdkonda edendada, uusi tooteid/teenuseid pakkuda või uusi digilahendusi rakendada oma valdkonnas?

Kolleegide digivõimekus on väga hea, on soov digilahendusi oma töös kasutada. Näevad digilahenduste kasutamises võimalust oma töökoormust optimeerida, rutiine lihtsustada. Vaja on elanike ja ettevõtjate suuremat teadlikkust digiteenuste kasutamiseks. Praegu küsitakse teatud andmeid mitu korda avalduste/taotluste tegemisel, palju on killustatust ja digiteenuste terviklik vaade on riigis puudu.

Digitöötajate rotatsioon KOVide vahel on asjakohane, saab anda nii oma KOV ekspertiisi kui tutvuda teiste KOVide praktikaga.

6. Nimetage kolm kõige olulisemat ettepanekut, mida te Tartumaa KOV süsteemis digivaldkonna võimekuse kasvatamiseks teeksite? Mida peaks digivaldkonnas kindlasti tegema riigiga koostöös ja mida KOVidega koostöös?

Digivaldkonna kompetentsikeskus ELVL juures on hea algatus, vaja et jõuaks praktikas kohtadele. Oluline on teada ja ka levitada KOV praktikaid – teenuste ühtlustamise teema. Samuti peaks olema KOV süsteemi digivaldkonna arengu visioon. Praegu on KOVide sõnum riigis nõrk.

Teenuspõhise juhtimise omaksvõtmine KOVides, vaja on ekspertiisi ja palju saab alguse ametnike ja juhtide mõtlemisest. Siin on palju arenguruumi, sh elaniku/kliendivaate kujundamiseks.

KOVides kasutatavate infosüsteemide kaardistamine. Luunja vallas on kasutusel ca 40 infosüsteemi. Luua selgus, et millisel juhul ja kuidas on korraldatud ametnikele ligipääs infosüsteemidele, näiteks lahendus ühest kohast sisselogimisega. Praegu on ligipääs ametkondlikult killustatud, erinevad nõuded jms. Sageli ka olukorrad, et digilahenduse kasutuselevõtmine ei too kaasa töö tõhustamist, vaid loob juurde enam probleeme, mida lahendada.

KOVide koostöö digivaldkonna arendamisel on väga oluline. Näiteks asümeetria põhimõtte rakendamine, st kõik KOVide ei pea kõiki ülesandeid ühtemoodi täitma. Kas vabatahtlik või kohustuslik KOV koostöö. Võimalik digiteenuste arendamine KOV koostööna näiteks huvihariduse teenuse pakkumine juriidilistele isikutele. KOVides on paljudel kasutusel Spoku, mille taotluse vorm sai ka Luunjas tehtud Tartu omale sarnaseks, et lihtsustada teenuse pakujate taotluste esitamist. Aga kõik KOVid peavad tegema eraldi taotluse (osaliselt saavad nad sisu küll Spokusse importida, kuid seal on ikka palju käsitööd). Võib-olla huvitegevuse ja -hariduse koordineerimine võiks ka koostööna.

Intervjuu kokkuvõte 2

Intervjueeritav: Sandra Õnne, Tartu Linnavalitsus, digiarengu juht

Intervjueerija: Rivo Noorkõiv, OÜ Geomedia

Aeg: 20.05.2025

Kell 10.00-10.43 Teamsis

Sissejuhatus, lühike projekti tutvustus.

Intervjuu

1. Milline on IT, laiemalt digivaldkonna roll Teie KOV organisatsiooni arengus - kas ainult nn miinimumnõuded, st hoida tööks vajalikud seadmed ja infosüsteemid töökorras või on digivaldkonnal oluline roll ja seos ka KOV organisatsiooni põhieesmärkide ja KOV arengukava strateegiliste suundade täitmisel?

Tartu linnavalitsuses on digivaldkond strateegilise tähtsusega. Seda näitab nii teenistujate arv kui digivaldkonnas püstitatud strateegilised eesmärgid Tartu linna arengukavas. Plaanis on digistrateegia koostamine järgnevas 3-5 aastaks, millega on alustatud ja soov see kinnitada 2026. aasta alguses. Selle raames viiakse läbi erinevaid töötubasid, sh erinevate osakondade töötajatega. Ka on digivaldkonna arengusse kaasatud linna hallatavad asutused (ca 70 asutust). Hallatavad asutused kasutavad linna digiinfrastruktuuri. Koostööd tehakse ELVL IKT kompetentsikeskusega.

Tartu linn on viinud EL projekti raames digivaldkonna enesehinnangu. Tulemused peaksid varsti laekuma koos ala spetsialistide hinnangutega.

2. Mitu inimest IT (digi)valdkonnas Teie KOVis töötab? Milline on digivaldkonnas eesmärgi püstitus? Kas tööülesanded on selgelt määratletud, millised on otsustamise õigused ja kas on oma eelarve?

Digivaldkond jaguneb eri struktuuriüksuste vahel. Eraldi infra (sh hooldus) ja teenuste arendus. Osakondades ka veel IT spetsialistid. Tartu linnavalitsuse avalike teenuste arendamise meeskonnas ja IT süsteemihalduse osakonnas on kokku 28 ametikohta, lisaks on pea igas osakonnas inimesi, kes tegelevad konkreetse osakonna infosüsteemide ja teenuste arendamisega, nt andmehalduse spetsialistid, infosüsteemide analüütik, infosüsteemide projektijuht, infosüsteemide peakasutajad jne.

Suurt rõhku pannakse ruumiandmete kasutamisele ja nendega seoste loomisele eri valdkondades. Jõuliselt soovitakse liikuda andmepõhise otsustamise poole, töö andmehalduse juht. Praegu toimub andmete kaardistamine, toimib andmeait. Soov teha juhtimiseks töölaud. Praegu aktiivsemad andme kasutamise arendajad on eelarve ja GIS inimesed.

Valdkonniti digitase erineb- entusiastid ja vähem huvitatud. Tööjaotus on paigas, koostööd saab kindlasti paremaks lihvida. Näiteks digilahenduste kasutuselevõtul.

Digivaldkonna eelarve Tartu linnal 2025. aastal on 6 010 362 eurot.

3. Kas teie KOV on ise loonud uusi digiteenuseid/tooteid oma elanikele/ettevõtjatele? Kui jah, siis tooge näiteid, mis teenused/tooted need olid ja kellega koos need välja töötati?

Linnavalitsus ise arendab digiteenuseid, sh kaasates ka partnereid. Tartu linnavalitsuse poolt pakutakse ca 300 avalikku teenust. Hallatavate asutuste teenuste arv on kaardistamisel.

Digistrateegia koostamise raames on kavas viia läbi mitmeid analüüse ja arutelusid.

Digilahenduste näited: liikluspiirangute info, kodanikele huvihariduse info, Tartu linnavalitsusele kuuluvate ruumide rentimise võimalused.

4. Mida tuleks digivaldkonna arengu tarvis teie KOVis kindlasti teha, et luua uusi võimekusi ja käia ajaga kaasas? Näiteks tehisintellekti kasutamiseks?

Kasksed teemad:

- Andmete kirjeldamine, kvaliteedi tagamine, vastavate protsesside juurutamine, andmeomanike pädevuste tõstmine.
- Teenuseomanike kompetentside kasvatamine- keskne teema ka teenuste kirjelduste koostamine ja teenuste kasutajasõbralikumaks muutmine, ELVL IKT kompetentsikeskusega koostatud teenuste baastaseme loetelu, mis koosneb KOVile kohustuslikest avalikest teenustest

- Hallatavate asutustega digivaldkonnas koostöö arendamine.

AI kasutamise juhised on töötajatele antud, sh lubatud lahendused, tehnilisi piiranguid. Rakendatud ei ole, v.a Hiina DeepSeek puhul. Praegu on kasutamine isikupõhine, enam teevad seda entusiastid. Piloteeritud on organisatsiooni sisest AI assistenti- sellega tegeletakse edasi. Linnavalitsuse töötajate seas viidi läbi küsitlus AI kasutamise kohta.

5. Milliseks te hindate oma KOV kolleegide digivõimekust ja -pädevust, soovi digivaldkonna arendamise kaudu oma valdkonda edendada, uusi tooteid/teenuseid pakkuda või uusi digilahendusi rakendada oma valdkonnas?

Kolleegide digivõimekus on individuaalne ja osalt sõltub soovist digilahendusi oma töös kasutada. Kolleegide digipädevuste taset võib hinnata 4 punkti peale (maksimum 5).

Infoturbe koolitusi on töötajatele pakutud juba aastaid ja see jätkub. Ka E-ITS näeb vastava koolitusplaani olemasolu ühe meetmena ette. Juurutamisel on uus koolituskeskkond ja soov on digivaldkonda puudutavate koolitustega ka hallatavate asutuste töötajateni rohkem jõuda.

6. Nimetage kolm kõige olulisemat ettepanekut, mida te Tartumaa KOV süsteemis digivaldkonna võimekuse kasvatamiseks teeksite? Mida peaks digivaldkonnas kindlasti tegema riigiga koostöös ja mida KOVidega koostöös?

- KOV juhtkonna toetuse tagamine digivaldkonna arendamiseks.
- Teadmiste ja praktikate jagamine KOVide vahel digivaldkonnas toimuva kohta.
- Töötada välja koostöömudel, mis aitaks vähendada ressursside dubleerimist ja luua rohkem taaskasutatavaid lahendusi, et niigi väheseid ressursse saaks kasutada mõistlikult ja oleks kergem digilahendusi rakendada ja kasutusele võtta. Alustades lihtsamatest teenuse e-vormidest Spokus, erinevate riigi poolt ette nähtud raamistike ja standardite kohandamisest KOVidele ja lõpetades uute infosüsteemide ja digilahenduste kasutuselevõtuga. Seda nii KOVide üleselt, aga ka riigi tasandil. Nt, kui riik arendab uut dokumendihaldussüsteemi, siis kuidas KOVid seda kasutama saavad hakata? Riik on arendanud koolituskeskkonnana digiriigiakadeemia.ee, kuidas KOVid saaksid seda kasutada oma töötajatele koolituste pakkumiseks? Kas KOVi digiteenuste põhjal saaks teha n-ö “teenusmalle”, mida KOVid saaksid teenuste digitaliseerimisel aluseks võtta ja endale sobivaks kohandada, nt kui KOV soovib oma teenuse muuta digiteenuseks, saaks vaadata, kuidas teenusmallil miski lahendatud on.

Riigi digiühiskonna arengukava elluviimiseks võiks koostada KOV digivõimekuste kasvatamise tegevuskava.

Intervjuu kokkuvõte 3

Intervjueeritav: Reet Kiuru, Kambja vald, andmekaitespetsialist

Intervjueerija: Rivo Noorkõiv, OÜ Geomedia

Aeg: 19.05.2025

Sissejuhatus, lühike projekti tutvustus.

Intervjuu

1. Milline on IT, laiemalt digivaldkonna roll Teie KOV organisatsiooni arengus - kas ainult nn miinimumnõuded, st hoida tööks vajalikud seadmed ja infosüsteemid töökorras või on digivaldkonnal oluline roll ja seos ka KOV organisatsiooni põhieesmärkide ja KOV arengukava strateegiliste suundade täitmisel?

Kambja vallas on digivaldkonna igapäevased arenguvajadused kaetud. Digivaldkonna arengut käsitletakse valla arengukavas ja koostatud on valla infoturvapoliitika⁴⁵ (2025). Töötab infoturbe töögrupp.

Digiteemat käsitletakse vallas tervikuna, st nii vallavalitsus kui hallatavad asutused on integreeritud ühtse poliitika vaatesse. Koostööd tehakse ELVL IKT kompetentsikeskusega.

2. Mitu inimest IT (digi)valdkonnas Teie KOVis töötab? Milline on digivaldkonnas eesmärgi püstitus? Kas tööülesanded on selgelt määratletud, millised on otsustamise õigused ja kas on oma eelarve?

Digivaldkond on vallas jagatud vastutus – vallas töötavad andmekaitse spetsialist ja infospetsialist, lisaks leping Kaughaldus OÜga. Viimane toetab nii valla igapäevast digivajadust kui ka e-teenuste arendust. Koostöö toimib, vastutusvaldkonnad on jagatud. Töömahtu arvestades võiks vallas digivaldkonnas töötada lisaks veel üks täiskohaga töötaja – andmehalduse spetsialist.

Digivaldkonnal on eelarve, 2025. aasta maht on 124,2 tuhat eurot. Selle summa sees ei ole teenistujate palka.

3. Kas teie KOV on ise loonud uusi digiteenuseid/tooteid oma elanikele/ettevõtjatele? Kui jah, siis tooge näiteid, mis teenused/tooted need olid ja kellega koos need välja töötati?

Vallas toimub digiteenuste kasutamine. Kasutusel on ca 10 digiteenust, lisaks ARNO ja SPOKU. Arenduses on veel mitu teenust. Kasutatakse riigi poolt pakutavaid e-teenuste võimalusi.

4. Mida tuleks digivaldkonna arengu tarvis teie KOVis kindlasti teha, et luua uusi võimekusi ja käia ajaga kaasas? Näiteks tehisintellekti kasutamiseks?

AI kasutusele võtmine ametnike poolt oma töös on asjakohane. Digivaldkonna kitsaskohtadeks on ametnike digivõimekuse arendamine – vaja on koolitusi nii

⁴⁵ <https://www.riigiteataja.ee/akt/423042025006>

andmeturbe valdkonnas kui andmehalduses. Samuti on vaja toetada vallaelanike digipädevuste arendamist.

Infoturbe auditiga veel alustatud pole. Küll aga tegeletakse süstemaatiliselt Eesti infoturbestandardile (*E-ITS*) üleminekuga. Siin on olnud abi ELVL IT kompetentsikeskusega koostööst, kes on korraldanud asjakohaseid seminare KOV töötajatele E-ITS rakendamiseks.

Vaja on lahendada KOV volikogude istungite elektrooniline läbiviimine (VOLIS lõpetab tegevuse). Tuleb teha valik turul pakutavate programmide ostmiseks. Süsteem peab toetama ka elektroonilist rahvahääletust jms. mis seotud kommunikatsiooni tagamisega elanikele ja ettevõtjatele.

5. Milliseks te hindate oma KOV kolleegide digivõimekust ja -pädevust, soovi digi valdkonna arendamise kaudu oma valdkonda edendada, uusi tooteid/teenuseid pakkuda või uusi digilahendusi rakendada oma valdkonnas?

Kolleegide digivõimekus on individuaalne ja osalt sõltub soovist digilahendusi oma töös kasutada. Kõik töötajad peaksid tundma baastasemel infoturbega seotud teemasid, st läbima kohustusliku koolituse.

Erinevates valdkondades on digiteenuste arendamine vajaduspõhine. Näiteks tegeleb geoinfospetsialist (uus ametikoht alles 5 kuud) praegu tõsiselt valla ruumandmete kogumise ja kasutamise teemadega. Põletav teema on valdkondades andmehaldus – alates andmete tekkest kuni arhiveerimiseni. Praegu pole Kambja vallas ühtset standardit selle tarvis.

Kambja valla digivaldkonna arengutasemele võiks panna hinde neli miinus (viie palli süsteemis, maksimum).

6. Nimetage kolm kõige olulisemat ettepanekut, mida te Tartumaa KOV süsteemis digivaldkonna võimekuse kasvatamiseks teeksite? Mida peaks digivaldkonnas kindlasti tegema riigiga koostöös ja mida KOVidega koostöös?

KOVid Tartumaal võiksid teha digivaldkonna arendamisel koostööd näiteks läbi Tartumaa Omavalitsuste Liidu. Arutada järgmisi KOV koostöövõimalusi:

- Digivaldkonnas KOV töötajate pädevuste kasvatamine- ühine koolitusprogramm baasoskuste/teadmiste tagamiseks, E-ITS standardi saavutamine, infoturbe riskihaldus jms.
- Infoturbe auditi hanke ühine läbiviimine ja üleminek E-ITS standardile.
- KOV elanike digipädevuste kasvatamine, elanike suuremad oskused KOV e-teenuste tarbimiseks.

Intervjuu kokkuvõte 4

Intervjueeritav: Aira Laur, Nõo vald, vallasekretär, isikuandmete kaitse
Intervjueerija: Rivo Noorkõiv, OÜ Geomedia
Aeg: 21.05.2025
Kell 10.00-10.30 Teamsis

Sissejuhatus, lühike projekti tutvustus.

Intervjuu

1. Milline on IT, laiemalt digivaldkonna roll Teie KOV organisatsiooni arengus - kas ainult nn miinimumnõuded, st hoida tööks vajalikud seadmed ja infosüsteemid töökorras või on digivaldkonnal oluline roll ja seos ka KOV organisatsiooni põhieesmärkide ja KOV arengukava strateegiliste suundade täitmisel?

Nõo vallas on digivaldkonna igapäevased vajadused kaetud. Teenust ostetakse lepinguga erasektorist – OÜ Uniport, kelle teenuste osutamisega ollakse väga rahul. Kokkuvõttes digivaldkond on baastasemel täidetud, digiteenuste arendamisega ei tegeleta, va vallas on kasutusel digitaalsed teenuste/toetuste taotlemise vormid. On olemas Nõo vallavalitsuse infoturbepoliitika (leitav Nõo valla veebilehel), kord on hetkel uuendamisel E-ITS- i nõuete kohaselt. Koostatud on ka muid digivaldkonda reguleerivaid dokumente, nagu Turvaintsidentide käsitlemise kord, Arvutivõrgu kasutamise kord, Sülearvutite kasutamise kord jt.

2. Mitu inimest IT (digi)valdkonnas Teie KOVis töötab? Milline on digivaldkonnas eesmärgi püstitus? Kas tööülesanded on selgelt määratletud, millised on otsustamise õigused ja kas on oma eelarve?

Vallavalitsuses digiteemal töötajat ei ole, kasutatakse hajutatud vastutust - osa ülesandeid on vallavanemal, osa vallasekretäril. Kinnitatud on vallavalitsuse infoturbe kaitseala valdkonnad ja määratud vastutavad valdkonnajuhid. Kindlasti üldvastutus on vallavanemal, vajalik on ka valdkondlik vastutus, kuna mitmeid tööriistu, programme ja portaale kasutatakse just erinevate valdkondade pädevuses olevate valdkondade ülesannete teostamiseks. Siiski oleks vajalik, et digivaldkonna tegevuste koordineerimine koonduks ühe töötaja töölauale, kuna teenusepakkuja ei saa valdkonna koordineerivat vastutust panna. Ei saa ka delegeerida vastutust digivaldkonna olukorra ja arengu eest teisele juriidilisele isikule. Teenusepakkuja osutab teenust (meie puhul väga heal tasemel), kuid vastutus (olgu siis infotehnoloogia, andmekaitse või infoturbe küsimustes) jääb ikkagi vallavalitsusele kui ametiasutusele, mistõttu digivaldkonna töötaja järgi, kelle kätte koonduks kõigi erinevate digivaldkondade koordineerimine ja vastutus, on vallas suur vajadus. Digiteemasid on palju, nõuded kõrged ja see tegevusvaldkond väga spetsiifiline, seetõttu oma põhivastutusala kõrval (vallasekretär ja osakonnajuhid) digivaldkonda arendada on keeruline, need valdkonnad nõuavad palju tööaega ja pädevust. Digiteemadel, sh küberturvalisus ja infoturbe jagatakse infot ka meeskonnainfopäevadel, mis üldjuhul toimub asutuses üks kord kvartalis.

Hallatavad asutused kasutavad valla omandis olevat digitaristut, iga asutuse juht kujundab oma digitegevused vastavalt vajadusele ja oma asutuse eelarve võimalustest lähtuvalt.

Ka hallatavate asutuste infovara aitab hallata OÜ Uniport v.a Nõo Põhikool, kus on IT-juht olemas.

Digivaldkonnal on eelarve, Nõo vallavalitsuse 2025. aasta eelarve maht selles valdkonnas on 60 785 eurot (sisaldab teenuse ostmise). Hallatavad asutused teevad digivaldkonna kulutused oma eelarvest.

3. Kas teie KOV on ise loonud uusi digiteenuseid/tooteid oma elanikele/ettevõtjatele? Kui jah, siis tooge näiteid, mis teenused/tooted need olid ja kellega koos need välja töötati?

Nõo vallas digiteenuste eraldi arendamist ei toimu. Kasutakse erinevaid tarkvaraprogramme, oluline on nende võimaluste kasutamine. Kasutatakse riigi poolt pakutavaid e-teenuste võimalusi. Varasemalt on loodud elektroonilised taotlusvormid, mida saab täita koduleheküljel vastavasse alljaotusse sisse logides, elektrooniliste taotlusvormide andmevälju saab täita Rahvastikuregistri andmetega, samuti saab lisada andmeid kinnistu kohta jne. Taotluse saatmine toimub dokumendivahetuskeskkonna kaudu.

4. Mida tuleks digivaldkonna arengu tarvis teie KOVis kindlasti teha, et luua uusi võimekusi ja käia ajaga kaasas? Näiteks tehisintellekti kasutamiseks?

AI kasutusele võtmine ametnike poolt põhineb isiklikel otsustel ja pädevustel. Kasutatakse AI abi näiteks kirjadele vastamisel, ka valdkondlike ülesannete lahenduste otsimisel.

Kitsaskohaks on ametnike digivõimekuse mittesüsteemne arendamine. Valla ametnikud teevad koostööd ELVL IKT kompetentsikeskusega. On saadud koolitusi ja osaletakse ELVL digitöörühmas, sh abi infoturbestandardile (*E-ITS*) üleminekul. Infoturbe auditiga vallas veel alustatud pole, kuid tegevused *E-ITS*-i rakendamiseks toimuvad järjepidevalt. Ometi on infoturbe standardi täielik ja nõuetekohane rakendamine väga mahukas, mistõttu siingi tooks olulist leevendust see, kui leitaks võimalus luua vallas üks digivaldkonda koordineeriv töökoht.

5. Milliseks te hindate oma KOV kolleegide digivõimekust ja -pädevust, soovi digivaldkonna arendamise kaudu oma valdkonda edendada, uusi tooteid/teenuseid pakkuda või uusi digilahendusi rakendada oma valdkonnas?

Kolleegide digivõimekus on individuaalne, isikuti erinev, soov digilahendusi oma töös kasutada on, kuid enda kurssi viimine on vajanud ja ka edaspidi vajab üsna palju ajalist ressursi, mistõttu pädevus sõltub tihti sellest, kui kättesaadavad uued digilahendused on olnud. Teenuste taotlemiseks on valla kodulehele koostatud elektroonilised vormid, mis hõlbustavad nii taotlemist kui ka taotluste menetlemist. SPOKU-t kasutusele võetud ei ole.

Oma digipädevuse arendamiseks on töötajad on läbinud kübertesti.

Süsteemid on turvalised ja kaitstud.

Kohapeal oma valdkondlikke programme ei ole vaja luua, kuna arendused on väga kallid ja „turul“ on olemas erinevate valdkondade ülesannete täitmiseks heatasemelised lahendused – EVALD, Haudi jt.

Lisaks toimub omavalitsuse ülesannete täitmine mitmeski valdkonnas otse riiklike portaalide kaudu – STAR, EHR, Rahvastikuregister, MAKIS jt.

Nõo valla digivaldkonna arengutasemele võiks panna hinde neli (viie palli süsteemis).

6. Nimetage kolm kõige olulisemat ettepanekut, mida te Tartumaa KOV süsteemis digivaldkonna võimekuse kasvatamiseks teeksite? Mida peaks digivaldkonnas kindlasti tegema riigiga koostöös ja mida KOVidega koostöös?

KOVid Tartumaal võiksid teha digivaldkonna arendamisel rohkem koostööd. Seda võiks koordineerida Tartumaa Omavalitsuste Liit. Oluline on, et aruteludesse on KOV juhtidele lisaks kaasatud ka KOV digivaldkonna töötajad või töötajad, kes selle valdkonna tegevusi koordineerivad või sisulisi tegevusi teevad.

Koostöökohad:

- KOV töötajate ühine digipädevuste kasvatamine - koolitused baasoskuste/teadmiste tagamiseks näiteks andmekaitse teemal, E-ITS standardi täitmise teemal jms.
- Infoturbe auditi hanke ühine läbiviimine ja üleminek E-ITS standardile.
- KOV ametnike parimatest praktikatest õppimine ja pädevuste kasutamine omavahel suheldes.
- Riiklike diginõuete täitmise toetamine riigiasutuste poolt, KOVide juhendamine ja abi, mitte ainult nõudmised.

Intervjuu kokkuvõte 5

Intervjueeritav: Piibe Koemets, Peipsiääre vald, vallavanem; kirjalik sisend Kadri Külaots, Peipsiääre vald, avalike suhete spetsialist

Intervjueerija: Rivo Noorkõiv, OÜ Geomedia

Aeg: 29.05.2025

Kell 09.30-10.05 Teamsis

Sissejuhatus, lühike projekti tutvustus.

Intervjuu

1. Milline on IT, laiemalt digivaldkonna roll Teie KOV organisatsiooni arengus - kas ainult nn miinimumnõuded, st hoida tööks vajalikud seadmed ja infosüsteemid on töökorras või on digivaldkonnal oluline roll ja seos ka KOV organisatsiooni põhieesmärkide ja KOV arengukava strateegiliste suundade täitmisel?

Peipsiääre vald on teinud olulisi edusamme digivaldkonna arengus viimastel aastatel.

See väljendub töötajate mõttelaadi positiivses muutuses digivaldkonda, uute digilahenduste igapäevases töös kasutamisele võtmisel (näit elektrooniline kalender,

tarkvaralahenduste juurutamine (näit Persona), dokumendihalduse arendamine) ja digivaldkonna võimalustest süsteemse arusaamise kujundamises. Vallavalitsuse digivaldkonna arendamisse on integreeritud valla hallatavad asutused. Alustatud on auditiga seoses E-ITS infoturbestandardi kasutuselevõtmisega.

Digivaldkonna arendamisel on oluline näha KOV süsteemis toimuvat tervikuna. Portaal Minuomavalitsus.ee annab hea võimaluse, et seada asjakohaseid eesmärgi ja püstitada töötajatele ülesandeid. Kolleegide digipädevuste taset võib hinnata 4 punkti peale (maksimum 5).

2. Mitu inimest IT (digi)valdkonnas Teie KOVis töötab? Milline on digivaldkonnas eesmärgi püstitus? Kas tööülesanded on selgelt määratletud, millised on otsustamise õigused ja kas on oma eelarve?

Peipsiääre Vallavalitsuses ei ole hetkel ametis ühtegi eraldiseisvat IT-töötajat. Digivaldkonna ülesanded on jagatud mitme inimese vahel: avalike suhete spetsialist haldab kodulehte, sotsiaalkaitse ennetusspetsialist tegeleb SPOKU e-keskkonnaga ja ehitus- ning hankespetsialist arendab GIS-süsteemi, samuti nt ARNO, mida koordineerib haridusspetsialist. Muudatusi on tehtud ka hallatavates asutustes, nt ühine platvorm lasteaedades Eliis jt programmid.

Eesmärgid on seatud vastavalt tööülesannetele, kuid suuremat strateegilist raamistikku ega eraldiseisvat strateegiat digivaldkonnal ei ole.

Teisalt kasutatakse sisseostetud kaughalduse teenust, kes hoiab valla arvutid töökorras ning korraldab volikogu istungite otseülekanded. Kui tekib tehnilisi küsimusi või vajadusi, on nad abiks ja toeks.

3. Kas teie KOV on ise loonud uusi digiteenuseid/tooteid oma elanikele/ettevõtjatele? Kui jah, siis tooge näiteid, mis teenused/tooted need olid ja kellega koos need välja töötati?

Seni ei ole omaalgatuslikke digiteenuseid loodud. Suund, et võtta kasutatavatest digilahendustest võimalik maksimum meie valla vajaduste täitmiseks.

4. Mida tuleks digivaldkonna arengu tarvis teie KOVis kindlasti teha, et luua uusi võimekusi ja käia ajaga kaasas? Näiteks tehisintellekti kasutamiseks?

Kõige olulisem on luua IT-valdkonna ametikoht. Praeguses olukorras on digiteemad jagatud erinevate ametikohtade vahel ja nende kõrvalt ei jää piisavalt aega süsteemseks arendustööks ega innovaatiliste lahenduste loomisele. Samuti peaksime suurendama töötajate koolitusvõimalusi, et inimesed saaksid omandatud teadmisi oma valdkonnas rakendada. Ainult koolitustest ei piisa – vaja on juurde ka spetsialiste, kes tegelevad valdkonnaga igapäevaselt ja süvitsi. Näiteks andmete kasutamise oskuste laiendamine ja andmepõhine juhtimine. Siin saab ka kasutada AI võimalusi.

Vallavara kasutamise optimeerimine ja selle tarvis digilahenduste kasutusele võtmine. See võiks olla riigi poolt toetatud tegevus, et vältida raiskamist.

Vallajuhi digitaalse töölaua väljatöötamine.

5. Milliseks te hindate oma KOV kolleegide digivõimekust ja -pädevust, soovi digivaldkonna arendamise kaudu oma valdkonda edendada, uusi tooteid/teenuseid pakkuda või uusi digilahendusi rakendada oma valdkonnas?

Kolleegide digivõimekus on KOV süsteemi keskmine. Paljud vanemad kolleegid on harjunud töötama kindlal moel ja on mugavustsoonis – näiteks e-posti eelistus Teamsile - viimastel aastatel selles osas on selge edasimineku toimunud. Võimekad ja õppimisvõimelised töötajad on olemas ja koolituste ja enesetäiendamise kaudu on võimalik jõuda ka uute digilahenduste loomiseni. Oluline on inimesi toetada ja motiveerida muutustega kaasa minema.

Vallavalitsus peaks olema tark tellija- osata koostada häid hanke lähteülesandeid teenuste, sh digiteenuste sisse ostmiseks.

Peipsiääre valla digivaldkonna kulud eelarves on 200 022 eurot, millele lisandub juba eelarveväliselt tehtud kulud, aastas kokku ca 20 000 eurot .

6. Nimetage kolm kõige olulisemat ettepanekut, mida te Tartumaa KOV süsteemis digivaldkonna võimekuse kasvatamiseks teeksite? Mida peaks digivaldkonnas kindlasti tegema riigiga koostöös ja mida KOVidega koostöös?

- Hoonete (vallavara) kasutamise tarvis digilahenduste loomine.
- Vallajuhi abimehena digitaalse juhtimislaua loomine.
- Portaali Minuomavalitsus.ee arendamine- digivaldkonna mõõdikute läbimõtestamine ja andmetega tagamine.
- Süstemaatiline töötajate koolitamine digivaldkonnas, praktilist oskuste kasvatamine digilahenduste kasutamiseks.

Tartumaa Omavalitsuste Liit on näidanud üles mitmeid asjakohaseid projekti algatusi ja on näiteid ka KOV koostööst digivaldkonnas uute lahenduste kasutuselevõtmisest (SPOKU liidestumine).

Lisa 4. Tartumaa digivaldkonna arengu kujundamine, fookusgrupp Tartumaa arendus- ja teadusorganisatsioonide esindajatega

Moderator: Rivo Noorkõiv, OÜ Geomedia

Aeg: 5.06.2025

Kell 13.00-14.20 Teamsis

Osalejad: Piret Arusaar, TOL, ettevõtluse projektijuht; Karl Viio- Tartu Ärinõuandla, konsultant; Annika Ojasaar, Tartumaa Turism, juhatuse liige; Kristiina Tammets, TAS,

tegevjuht; Liina Helstein, ETK Tartumaa osakond, Tartu esinduse juhataja; Mari-Anne Suurpere, Arvutiteaduste Instituut, ettevõtluskoostöö koordinaator; Helen Jõesaar, Arvutiteaduste Instituut, ettevõtluskoostöö juht; Neeme Kärbo, TREA, projektijuht; Pirko Konsa, Tartu Teaduspark, juhatuse liige.

Ei saanud osaleda: Villem Lobu TOL, kestliku arengu nõunik; Mihkel Tammo, TÜ ettevõtlusjuht.

1.Osalejate enesetutvustus

2.Sissejuhatus ja teemapüstitus /Rivo Noorkõiv

Tartumaa arengustrateegia 2040 üks sihtidest on digiareng, et saavutada elu- ja ettevõtluskeskkonnas uut kvaliteeti, seda nii eri piirkondades elanike elukvaliteedi tõstmiseks kui kogukondade sidususe suurendamiseks. Soovitakse tagada digitaristu areng, paremad kaugtöö võimalused, ettevõtetele ja KOVidele nutikad lahendused läbi digitaliseerimise. Arengut toetavad ka KOVide oma digivaldkonnas toimuvaga. Paraku on KOV vahel digiarengus suured arenguerisused, seda nii mehitamises, võimekustes kui rahastamises. Samas tunnetatakse vajadust digivaldkonnas edasi liikuda, nii elanikele kui ettevõtetele paremat keskkonda kui e-teenuseid pakkudes.

- Andmed, mida KOVid koguvad ja üha enam kasutavad- andmepõhine otsustusprotsess.
- GIS rakendused ruumiandmete enamaks kasutuselevõtuks ja planeeringuprotsesside teadmiste põhiseks läbiviimiseks.
- Konkreetsete e-teenuste kasutuselevõtt ja arendamine elanikele ja ettevõtetele (näit liikuvusandmed, haridusteenused, sotsiaalteenused jms).

Digivaldkonnas arengutega edasi liikumiseks on vaja huvitatud partnereid kellest üks on kohalik omavalitsus avaliku sektori esindajana. Sellest lähtuvalt tänane koosolek.

Piret Arusaar täiendas, et projekti läbiviimine toimub TOL projekti „Improving policies for the promotion of Smart Villages and rural digital transformation“ („Digital Rural“) raames Interreg Europe programmi raames.

3.Fookusrühma arutelu

1. Milline on teie organisatsiooni huvi osaleda Tartumaa digivaldkonna arengus? Millistest motivatsioonidest/vajadustest lähtuvalt? Näit klientide huvi jms.

Annika Ojasaar: Tartumaa ettevõtjad on huvitatud *online* broneerimissüsteemist, et pakkuda rahvusvahelisel tasandil oma teenuseid- majutamist, vaba aja veetmise pakette, pileteid muuseumitesse jms. Oluline, et külastajale pakutav teave oleks asjakohane ja kättesaadav. Praegu on välisturundus visitestonia.com veebil. Oluline, et külastuste andmed laekuksid kiiresti, praegu saame majutuste kohta statistika kahe kuulise hilinemisega. Probleeme on külaliste liikumise fikseerimisega- mobiilpositsioneerumise andmed pole kõik kättesaadavad. Vaja on andmepõhist otsustamist enam rakendada. Võiksid olla kättesaadavad kaardirakendused.

Neeme Kärbo: Koostame KOV kliimakavasid ja teostame seiret. Oleme huvitatud energiakasutuse andmetest, sh nendest mis on seotud ruumiandmetega. Need võivad olla seotud nii elanike, ettevõtetega, korteriühistutega jms. Oluline on omada teadmist, milliseid avalikke andmeid kogutakse ja kuidas saab neid kasutada.

Kristiina Tammets: Oluline, et kasvaks elanike teadlikkus võimalustest digiteenuseid kasutada ja oskused/võimekus neid tarbida. Hiljuti käisin õppereisil Austrias ja tutvustati näiteid digiteenustest, näiteks KOV hoonetes energiatarbimise kasutamine. Kasvas töötajate, elanike ja ettevõtjate teadlikkus targalt tarbida ja vähenes ressursikulu.

Liina Helstein: ettevõtjad on huvitatud digivaldkonnas koolitamisest, nii valdkonna põhised kui AI. Ettevõtjate koostöö KOVidega peaks olema lihtne ja selge: e-teenused, avalikud andmed ja nende riskasutus.

Pirko Konsa: Tuleb saada lahti mõttelaiskusest – kasutada julgemalt AI võimalusi ja automatiseerimist/robotite kasutuselevõtmist ettevõtetes. Tartu Teaduspark pakub koolitusi ja aitab ettevõtetel võtta kasutusele uusi tehnoloogiaid. Oluline, et ettevõtete juhid võtaksid kasutusele digilahendusi ning näeksid selles ettevõtte edu. Meil on Tartu linnaga koostöö, et pakkuda avalike teenuste lahendusi, kasutades droonide abi. Palju takistusi tuleb puudulikust õigusruumist, vaja on reguleerida näiteks digipiltide kasutamise seotud erinevaid aspekte.

Helen Jõesaar: oleme huvitatud koostööst ettevõtetega ja KOVidega õppe- ja teadusvaldkonnas. Koostöös saame anda probleemipüstitusi tudengitele ja õppejõududele, et leida vajalikke lahendusi, mis arvetavad huvirühmade spetsiifikat. Viime läbi ettevõtete küsitlusi, et teada nende vajadusi. Koostame ka rahataotlusi.

Mari-Anne Suurpere: pakume koolitusi erinevatele sihtrühmadele. Käesoleval ajal on näiteks koostöö Tartu linnavalitsusega, et arendada liikumiskeskonda linnaruumi planeerimisel, andmete kasutamine otsusteks reaalajas.

Karl Viiol: ettevõtetes digilahenduste kasutamisele võtuks on vaja teha ära palju eeltööd, määratleda sisendid ja väljundid. Toetame ettevõtetes digilahenduste kasutuselevõttu aastast 2018. Oluline, et KOVid ja riigiasutused teeksid koostööd andmehalduses.

Piret Arusaar: digivaldkond on TOL vaates uus teema, oleme valmis otsima projektituge ja initsiatiive eest vedama.

2. Millistes konkreetsetes valdkondades võiks digialast koostööd Tartumaal arendada?

- Ruumiandmete kasutamine otsustuste tegemisel.
- Avaandmete ühiskasutus.
- AI rakendamine.

- Õigusruumis suurema selguse loomine – probleem pole mitte niivõrd tehnoloogiate kasutuselevõtus vaid sellega seotud õigusruumi järele aitamine;
- Andmekasutuse pädevuste koolitamine ja nõustamine.
- Elanike, ettevõtjate, kogukondade digiteadlikkuse ja digioskuste arendamine, koolitused, sh alustada lihtsast- näiteks eakatele kuidas osta digipilet.
- Digiarenduste valdkonnas toimuva teadvustamine, näiteks info mida Tartumaal selles valdkonnas tehakse – kommunikatsiooni korraldamine (praegu teadmine killustunud), luua spetsialistidele ühine digiveeb.
- Digivaldkonnas akuutsete vajaduste kaardistamise läbiviimine.

3. Kas teie organisatsioon oleks huvitatud, et koostada Tartumaa digivaldkonna arendamise tarvis konkreetne projekt?

- Võiks olla pilootprojekte digilahenduste kasutuselevõtuks ettevõtetes ja KOVides. Eelduseks on nende endi panustamine, sh lahenduste testimisse, inimressurssi.
- Tartu Teaduspark toimib ka AI kompetentsikeskusena, nende teadmiste ja oskuste baasil saab teha arendusi.
- Digilahenduste infovahetuse siseveebi koostamine; praegu on palju teavet killustunud, mis vajaks süstematiseerimist.
- Avalike andmebaaside kaardistamine, mis andmed, mida nendega tehakse ja mida veel saaks teha.
- Digikoolituste ühine korraldamine eri sihtrühmadele (näiteks TAS alustab sügisel arukate külade koolitamist, sh ka digiteemad).
- Ettevõtete ja KOV juhtidele ja spetsialistidele koolitused digivaldkonnas orienteerumiseks ja digilahenduste rakendamiseks (näit kasutada selleks Riigikantselei innovatsioonifondi vahendeid), oluline ka juhtide võrgustamine;
- Küllastuste monitoorimine- TOP külastusobjektid, palju külastajaid jms.
- Tudengite ja õppejõudude potentsiaali kasutamine (sh lõputööde tegemine), et pakkuda digilahendusi erinevatele sihtrühmadele – anda neile sisendeid, ideid jms mis vajavad elluviimist.
- Interaktiivsed kaardid Tartumaa arengute kohta (näit külastusobjektid, arendused jms).

Tartumaal on mitmeid põnevaid projekte teostamisel- kogukonna aed, online näituste läbiviimine, iluteenuste broneerimise digilahendus, vigastatud loomadest teadvustamine, droonide kasutamine avalike teenuste osutamisel.

Lisa: TÜ arvutiteaduste Instituudi ettevõtluskoostöö tiimi kontaktandmed:
<https://cs.ut.ee/et/sisu/vota-ettevotluskoostoo-meeskonnaga-uhendust>
 TÜ arvutiteaduse instituudi ettevõtluskoostöö uudiskirja kohta leiab rohkem infot:
<https://cs.ut.ee/et/sisu/uudiskiri>